

Anna Abramczyk

**PROGRAM NAUCZANIA
JĘZYKA NIEMIECKIEGO**

***KSZTAŁTOWANIE KOMPETENCJI KLUCZOWYCH
NA LEKCJACH JĘZYKA NIEMIECKIEGO***

W LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCYM I TECHNIKUM

**PROGRAM SPÓJNY Z WARIANTEM PODSTAWY PROGRAMOWEJ III.2.0,
DLA UCZNIÓW ROZPOCZYNAJĄCYCH NAUKĘ JĘZYKA NIEMIECKIEGO**

WARSZAWA 2019

Autorka:

Anna Abramczyk – nauczyciel dyplomowany z 20-letnim stażem nauczania języka niemieckiego w szkole ponadgimnazjalnej. Egzaminator gimnazjalny i maturalny, współpracuje z OKE we Wrocławiu. Doradca metodyczny Wrocławskiego Centrum Doskonalenia Nauczycieli. Autorka publikacji metodycznych dla nauczycieli języka niemieckiego. Doktorantka na Wydziale Nauk Pedagogicznych w Dolnośląskiej Szkole Wyższej we Wrocławiu.

Spis treści

Wstęp	5
1. Cele i treści kształcenia	5
1.1. Cele i treści kształcenia językowego	5
1.1.1. Wymagania ogólne – cele ogólne	5
1.1.2. Wymagania szczegółowe – treści	5
1.2. Cele i treści kształcenia pozajęzykowego	10
2. Zadania szkoły na trzecim etapie edukacyjnym	10
3. Cele wychowania	12
4. Treści zgodne z wymaganiami szczegółowymi zawartymi w podstawie programowej kształcenia ogólnego	12
4.1. Zakresy leksykalne	13
4.2. Zagadnienia gramatyczne	13
4.3. Funkcje językowe	16
5. Sposoby osiągnięcia celów kształcenia i wychowania	17
5.1. Zasady nauczania	17
5.2. Pomoce dydaktyczne	17
5.3. Wiodąca metoda nauczania	18
5.4. Techniki pracy	18
5.4.1. Metoda projektów	19
5.4.2. Metoda <i>WebQuest</i>	20
5.4.3. Metoda odwróconej klasy	21
5.4.4. Rozwijanie autonomii ucznia a kształtowanie jego kompetencji kluczowych	21
5.4.5. Kształtowanie kompetencji społecznych – kooperatywne uczenie się	24
5.5. Techniki pracy z uczniem nad poszczególnymi sprawnościami językowymi	24
5.5.1. Nauczanie słownictwa	24
5.5.2. Nauczanie gramatyki	25
5.5.3. Techniki pracy nad działaniami / sprawnościami językowymi	27
5.6. Formy socjalne pracy na lekcji	29
5.7. Przygotowanie uczniów do egzaminu maturalnego	30
5.8. Klimat efektywnej współpracy na lekcji	30
6. Sposoby indywidualizacji pracy w zależności od potrzeb i możliwości uczniów oraz od warunków, w których program będzie realizowany	30
6.1. Praca z uczniem zdolnym	32
6.2. Praca z uczniem dysfunkcyjnym, w tym – z syndromem nieadekwatnych osiągnięć szkolnych	33
6.3. Kształtowanie kk – przykładowe scenariusze lekcji	34
7. Opis zakładanych osiągnięć ucznia	40
8. Propozycje kryteriów oceny i metod sprawdzania osiągnięć ucznia	41
8.1. Podstawa oceniania	41
8.2. Sposoby sprawdzania osiągnięć edukacyjnych	42
8.3. Wymagania niezbędne do uzyskania poszczególnych ocen	42
9. Ewaluacja programu	44
Literatura źródłowa	47

Wstęp

Niniejszy *Program nauczania języka niemieckiego*¹ jest przeznaczony do realizacji z uczniami, którzy rozpoczynają kształcenie językowe w zakresie języka niemieckiego w szkole ponadpodstawowej. Program ma charakter otwarty: opisane sposoby realizacji celów i treści należy traktować jako propozycję. W gestii każdego nauczyciela leży uzupełnianie ich o preferowane przez niego sposoby pracy z uczniem adekwatnie do potrzeb i możliwości placówki, w której program jest realizowany. Nauczyciel decydując się na realizację programu, powinien mieć na uwadze różnorodność szkół, klas, grup, uczniów, a zatem i potrzeb edukacyjnych. Zgodnie z tytułem programu cele i treści kształcenia językowego oraz sposoby ich realizacji są ukierunkowane na kształtowanie kompetencji kluczowych, ponieważ kompetencje to więcej niż wiedza czy umiejętności: to również postawy. Znajomość języka obcego to kompetencja kluczowa sama w sobie i jest zaliczana do kompetencji przyszłości. Umiejętności językowe będą dla ucznia w przyszłości narzędziem i nie są one celem samym w sobie. Dlatego warto się zastanowić, jak pracować, by oprócz celów przedmiotowych realizować także cele społeczne i motywacyjne. Praca nad motywacją ucznia powinna uwzględniać jego potrzebę indywidualności, autonomii i wyjątkowości, potrzeby rozwijania ekspresji kulturowej oraz bazować na ciekawości poznawczej. Motywacja wewnętrzna jest nieocenionym motorem działań – stąd postawienie na autonomię ucznia i metody sprzyjające rozwijaniu kompetencji kluczowych, które będą przydatne naszym wychowankom przez całe życie. Tak jest z kompetencjami społecznymi, cyfrowymi, uczenia się lub technicznymi, które – niezależnie od realizacji celów przedmiotowych – wysuwają się na pierwszy plan, jeśli uświadomimy sobie, że nasz uczeń – wychowanek będzie funkcjonował w przyszłości w społeczeństwie, a naszym zadaniem jest przygotowanie go na wyzwania bardzo złożonego i równocześnie dynamicznie zmieniającego się świata, w tym – warunków pracy.

Program opiera się na założeniach konstruktywizmu, partycypacji i orientacji na ucznia:

1. Wiedza przedmiotowa jest niezbędna, ale nie stanowi celu samego w sobie, istotne są bazujące na niej umiejętności i kompetencje.
2. Rolą nauczyciela nie jest bycie źródłem wiedzy, ale stwarzanie pozytywnego klimatu uczenia się i organizowanie warunków jej zdobywania.
3. Stosowane przez nauczyciela metody i techniki powinny sprzyjać aktywności, autonomii samodzielności i odpowiedzialności ucznia.
4. Zapewnienie uczniom możliwości wspólnego budowania wiedzy jest jedną z podstawowych zasad skutecznej dydaktyki.
5. Stosowane w procesie dydaktycznym techniki pracy i zadania powinny być zorientowane na ucznia, dostosowane do jego możliwości psychofizycznych, zainteresowań, a przy tym bliskie jego potencjalnym doświadczeniom życiowym.

¹ W niniejszym programie nauczania autorka wykorzystała treści *Programu nauczania języka niemieckiego. Kształtowanie kompetencji kluczowych na lekcjach języka niemieckiego w liceum ogólnokształcącym i technikum na podbudowie nauki w ośmiolatej szkole podstawowej (II.2) – program spójny z wariantem podstawy programowej III.2.*

1. Cele i treści kształcenia

1.1. Cele i treści kształcenia językowego

Podstawa programowa w zakresie języka obcego nowożytnego² w sposób luźny nawiązuje do ESOKJ, co znajduje odzwierciedlenie w strukturze dokumentu. Cele ogólne (wymagania ogólne) i wymagania szczegółowe (treści) rozpisano w podstawie w odniesieniu do pięciu działań językowych z ESOKJ: wiedzy, recepcji, produkcji, interakcji i mediacji – każdorazowo na płaszczyźnie języka mówionego i pisanego. Poniższe zestawienie przedstawia zapisy podstawy programowej w zakresie wymagań stawianych w przypadku drugiego języka obcego, którego naukę uczeń rozpoczyna na trzecim etapie edukacyjnym.

1.1.1. Wymagania ogólne – cele kształcenia

WIEDZA Znajomość środków językowych	RECEPCJA Rozumienie wypowiedzi	PRODUKCJA Tworzenie wypowiedzi	INTERAKCJA Reagowanie na wypowiedzi	MEDIACJA Przetwarzanie wypowiedzi
Uczeń posługuje się podstawowym zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych), umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie tematów wskazanych w wymaganiach szczegółowych.	Uczeń rozumie proste wypowiedzi ustne artykułowane wyraźnie, w standardowej odmianie języka, a także proste wypowiedzi pisemne, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.	Uczeń tworzy samodzielnie krótkie, proste spójne i logiczne wypowiedzi ustne i pisemne, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.	Uczeń uczestniczy w rozmowie i w typowych sytuacjach reaguje w sposób zrozumiały, adekwatnie do sytuacji komunikacyjnej, ustnie lub pisemnie, w formie prostego tekstu w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.	Uczeń zmienia formę przekazu ustnego lub pisemnego w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.

1.1.2. Wymagania szczegółowe – treści

Wymagania szczegółowe wynikają wprost z zapisów podstawy programowej i przedstawiają się jak poniżej.

² Zob. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 stycznia 2018 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia.

W zakresie środków językowych:

Uczeń posługuje się podstawowym zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych), umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie następujących tematów:

- 1) człowiek (np. dane personalne, wygląd zewnętrzny, cechy charakteru, rzeczy osobiste, uczucia i emocje, umiejętności i zainteresowania);
- 2) miejsce zamieszkania (np. dom i jego okolica, pomieszczenia i wyposażenie domu, prace domowe);
- 3) edukacja (np. szkoła i jej pomieszczenia, przedmioty nauczania, uczenie się, przybory szkolne, oceny szkolne, życie szkoły, zajęcia pozalekcyjne);
- 4) praca (np. popularne zawody i związane z nimi czynności, miejsce pracy, praca dorywcza, wybór zawodu);
- 5) życie prywatne (np. rodzina, znajomi i przyjaciele, czynności życia codziennego, określanie czasu, formy spędzania czasu wolnego, święta i uroczystości);
- 6) żywienie (np. artykuły spożywcze, posiłki i ich przygotowywanie, lokale gastronomiczne);
7. zakupy i usługi (np. rodzaje sklepów, towary i ich cechy, sprzedawanie i kupowanie, środki płatnicze, promocje, korzystanie z usług);
- 8) podróżowanie i turystyka (np. środki transportu i korzystanie z nich, orientacja w terenie, hotel, wycieczki, zwiedzanie);
- 9) kultura (np. uczestnictwo w kulturze, tradycje i zwyczaje, media);
- 10) sport (np. dyscypliny sportu, sprzęt sportowy, obiekty sportowe, imprezy sportowe, uprawianie sportu);
- 11) zdrowie (np. samopoczucie, choroby, ich objawy i leczenie);
- 12) nauka i technika (np. korzystanie z podstawowych urządzeń technicznych i technologii informacyjno-komunikacyjnych);
- 13) świat przyrody (np. pogoda, pory roku, rośliny i zwierzęta, krajobraz).

Wiedza o krajach nauczanego obszaru językowego znalazła się poza zakresami tematycznymi i powinna być realizowana przy okazji omawiania poszczególnych bloków tematycznych. W podstawie programowej została ujęta jako kompetencja interkulturowa w punkcie dziewiątym.

W zakresie recepcji:

Uczeń rozumie proste wypowiedzi ustne (np. rozmowy, wiadomości, komunikaty, ogłoszenia, instrukcje) artykułowane wyraźnie, w standardowej odmianie języka:

1. reaguje na polecenia;
2. określa główną myśl wypowiedzi;
3. określa intencje nadawcy / autora wypowiedzi;
4. określa kontekst wypowiedzi (np. czas, miejsce, sytuację, uczestników);
5. znajduje w wypowiedzi określone informacje;
6. rozróżnia formalny i nieformalny styl wypowiedzi.

Uczeń rozumie proste wypowiedzi pisemne (np. listy, e-maile, SMS-y, kartki pocztowe, napisy, broszury, ulotki, jadłospisy, ogłoszenia, instrukcje, rozkłady jazdy, historyjki obrazkowe z tekstem, artykuły, teksty narracyjne, wywiady, wpisy na forach i blogach, teksty literackie):

1. określa główną myśl tekstu lub fragmentu tekstu;
2. określa intencje nadawcy / autora tekstu;
3. określa kontekst wypowiedzi (np. nadawcę, odbiorcę, czas, miejsce, sytuację);
4. znajduje w tekście określone informacje;
5. układa informacje w określonym porządku;
6. rozróżnia formalny i nieformalny styl tekstu.

W zakresie produkcji:

Uczeń tworzy krótkie, proste, spójne i logiczne wypowiedzi ustne:

1. opisuje ludzi, zwierzęta, przedmioty, miejsca i zjawiska;
2. opowiada o czynnościach, doświadczeniach i wydarzeniach z przeszłości i teraźniejszości;
3. przedstawia fakty z przeszłości i teraźniejszości;
4. przedstawia intencje, marzenia, nadzieje i plany na przyszłość;
5. opisuje upodobania;
6. wyraża i uzasadnia swoje opinie;
7. wyraża uczucia i emocje;
8. stosuje formalny lub nieformalny styl wypowiedzi adekwatnie do sytuacji.

Uczeń tworzy krótkie, proste, spójne i logiczne wypowiedzi pisemne (np. notatkę, ogłoszenie, zaproszenie, życzenia, wiadomość, SMS, kartkę pocztową, e-mail, historyjkę, wpis na blogu):

1. opisuje ludzi, zwierzęta, przedmioty, miejsca i zjawiska;
2. opowiada o czynnościach, doświadczeniach i wydarzeniach z przeszłości i teraźniejszości;
3. przedstawia fakty z przeszłości i teraźniejszości;
4. przedstawia intencje, marzenia, nadzieje i plany na przyszłość;
5. opisuje upodobania;
6. wyraża i uzasadnia swoje opinie;
7. wyraża uczucia i emocje;
8. stosuje formalny lub nieformalny styl wypowiedzi adekwatnie do sytuacji.

W zakresie interakcji – reagowania:

Uczeń reaguje ustnie w typowych sytuacjach:

1. przedstawia siebie i inne osoby;
2. nawiązuje kontakty towarzyskie; rozpoczyna, prowadzi i kończy rozmowę; podtrzymuje rozmowę w przypadku trudności w jej przebiegu (np. prosi o wyjaśnienie, powtórzenie, sprecyzowanie; upewnia się, że rozmówca zrozumiał jego wypowiedź);
3. uzyskuje i przekazuje informacje i wyjaśnienia;
4. wyraża swoje opinie, pyta o opinie, zgadza się lub nie zgadza się z opiniami innych osób;

5. wyraża swoje upodobania, intencje i pragnienia, pyta o upodobania, intencje i pragnienia innych osób;
6. składa życzenia i gratulacje, odpowiada na życzenia i gratulacje;
7. zaprasza i odpowiada na zaproszenie;
8. proponuje, przyjmuje i odrzuca propozycje; prowadzi proste negocjacje w sytuacjach życia codziennego;
9. prosi o radę i udziela rady;
10. pyta o pozwolenie, udziela i odmawia pozwolenia;
11. nakazuje, zakazuje;
12. wyraża prośbę oraz zgodę lub odmowę spełnienia prośby;
13. wyraża uczucia i emocje (np. radość, smutek);
14. stosuje zwroty i formy grzecznościowe.

Uczeń reaguje w formie prostego tekstu pisanego (np. wiadomość, SMS, krótki list prywatny, e-mail, wpis na czacie / forum) w typowych sytuacjach:

1. przedstawia siebie i inne osoby;
2. nawiązuje kontakty towarzyskie; rozpoczyna, prowadzi i kończy rozmowę (np. podczas rozmowy na czacie);
3. uzyskuje i przekazuje informacje i wyjaśnienia (np. wypełnia formularz / ankietę);
4. wyraża swoje opinie, pyta o opinie, zgadza się lub nie zgadza się z opiniami innych osób;
5. wyraża swoje upodobania, intencje i pragnienia, pyta o upodobania, intencje i pragnienia innych osób;
6. składa życzenia i gratulacje, odpowiada na życzenia i gratulacje;
7. zaprasza i odpowiada na zaproszenie;
8. proponuje, przyjmuje i odrzuca propozycje; prowadzi proste negocjacje w sytuacjach życia codziennego;
9. prosi o radę i udziela rady;
10. pyta o pozwolenie, udziela i odmawia pozwolenia;
11. nakazuje, zakazuje;
12. wyraża prośbę oraz zgodę lub odmowę spełnienia prośby;
13. wyraża uczucia i emocje (np. radość, smutek);
14. stosuje zwroty i formy grzecznościowe.

W zakresie mediacji:

Uczeń przetwarza prosty tekst ustnie lub pisemnie:

1. przekazuje w języku obcym nowożytnym informacje zawarte w materiałach wizualnych (np. mapach, symbolach, piktogramach) lub audiowizualnych (np. filmach, reklamach);
2. przekazuje w języku obcym nowożytnym lub w języku polskim informacje sformułowane w tym języku obcym;
3. przekazuje w języku obcym nowożytnym informacje sformułowane w języku polskim.

Powyższe treści powinny zostać zrealizowane w trakcie etapu edukacyjnego, podstawa programowa nie narzuca ich realizacji w określonej kolejności: prawem nauczyciela jest

decyzja o realizacji wybranych treści w najbardziej dogodnym, z punktu widzenia uczenia się jego uczniów, momencie procesu kształcenia kompetencji językowych.

Z reguły nauczyciele ustalają kolejność realizacji treści w dokumencie pt. *Rozkład materiału*, kierując się ich układem w podręcznikach wybranych dla nauczanych klas. Przykładowo tom 1 serii *Perfekt* oraz tom 1 serii *Infos aktuell* porządkują treści każdego rozdziału według poniższego schematu.

PERFEKT

Kapitel 2 Schulzeit					
		Słownictwo	Gramatyka	Komunikacja	
Lektion 1 Hier lerne ich!	14	Szkola i jej otoczenie. Pomieszczenia szkolne i wyrażenia określające położenie.		Opisuję szkołę i jej otoczenie. Pytam o lokalizację różnych miejsc w szkole i udzielam informacji.	
Lektion 2 Gleich haben wir Physik	15	Przedmioty szkolne. Określenia czasu (godziny i dni tygodnia).		Wyrażam opinię na temat zajęć szkolnych i ulubionych dni w szkole. Opowiadam o swoim tygodniu w szkole.	
Lektion 3 Mein Rucksack, meine Sporttasche	16		Rodzajnik nieokreślony i przeczenie <i>kein-</i> w mianowniku i bierniku.	Nazywam różne przedmioty codziennego użytku. Mówię, jakie rzeczy mam przy sobie, czego nie mam i jakich rzeczy potrzebuję.	
Lektion 4 Im Klassenraum	17		Rodzajnik określony i nieokreślony w mianowniku i bierniku.	Wymieniam urządzenia i pomoce potrzebne do przeprowadzenia prezentacji na lekcji. Opisuję salę lekcyjną.	
Lektion 5 LAND UND KULTUR Nachmittags in der Schule	18	Poznaję ofertę zajęć pozalekcyjnych w niemieckiej szkole. Prezentuję swoją szkołę. UNSER PROJEKT Führung durch die Schule			
Wort für Wort effektiv 19				Grammatik perfekt 20	Deutsch im Gespräch 21

Infos aktuell

2 Nach der Schule		33–46		
		Słownictwo	Gramatyka	Cele komunikacyjne
1 Langeweile?	34			Opowiadam o zainteresowaniach
2 In der Familie	35	Członkowie rodziny	Czasowniki zwrotne	Rozmawiam na temat rodziny
3 Wohin gehen wir?	36	Nazwy miejsc w mieście		Proponuję wyjście po szkole
4 Ich kann nicht	37		Czasowniki modalne <i>müssen</i> i <i>können</i>	Umawiam się na wspólne wyjście
5 Erdbeershake	38		Przeczenie <i>kein</i> w mianowniku (<i>Nominativ</i>) i bierniku (<i>Akkusativ</i>)	Wyrażam swoje upodobania kulinarne
6 Im Café	39	Nazwy potraw i napojów		Składam zamówienie w lokalu
		Grammatikregeln 40	Wortschatzkiste / Nützliche Wendungen 41–43	Impulse 44–46

Należy pamiętać, że podręcznik nie jest wyznacznikiem celów i treści kształcenia i również tu nauczyciel ma swobodę w decydowaniu o ewentualnej rezygnacji bądź potrzebie rozszerzenia określonych partii materiału lub zmianie kolejności realizacji wybranych treści.

1.2. Cele i treści kształcenia pozajęzykowego

Poza celami bezpośrednio związanymi z umiejętnościami językowymi podstawa programowa określa:

- a) cele szczegółowe w zakresie kształtowania kompetencji kluczowych, takie jak:
- uczeń przeprowadza samoocenę i wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem (np. korzystanie ze słownika, poprawianie błędów, prowadzenie notatek, stosowanie mnemotechnik, korzystanie z tekstów kultury w języku obcym nowożytnym);
 - uczeń współdziała w grupie (np. w lekcyjnych i pozalekcyjnych językowych pracach projektowych);
 - uczeń korzysta ze źródeł informacji w języku obcym nowożytnym (np. z encyklopedii, mediów, instrukcji obsługi), również za pomocą technologii informacyjno-komunikacyjnych.
- b) cele szczegółowe w zakresie kształcenia strategii komunikacyjnych i kompensacyjnych, takie jak:
- uczeń stosuje strategie komunikacyjne (np. domyślanie się znaczenia wyrazów z kontekstu, identyfikowanie słów kluczy lub internacjonalizmów);
 - uczeń stosuje strategie kompensacyjne w przypadku, gdy nie zna lub nie pamięta wyrazu (np. upraszczanie formy wypowiedzi, zastępowanie innym wyrazem, opis, wykorzystywanie środków niewerbalnych);
 - uczeń ma świadomość językową (np. podobieństw i różnic między językami).

2. Zadania szkoły na trzecim etapie edukacyjnym

Niniejszy program po przyjęciu do realizacji w danej placówce stanie się integralną częścią szkolnego zestawu programów nauczania. Podstawa programowa nakłada na zespoły nauczycieli uczące poszczególne oddziały wspólną realizację celów, opisanych jako zadania szkoły. Poniżej przytoczono zapis podstawy programowej³ obowiązujący nauczycieli realizujących podstawę na trzecim etapie edukacyjnym. Analiza zapisów pozwala stwierdzić, że znaczną część zadań szkoły można zrealizować w sposób bezpośredni lub pośredni na lekcjach języka niemieckiego.

Celem kształcenia ogólnego w liceum ogólnokształcącym i technikum jest:

- 1) traktowanie uporządkowanej, systematycznej wiedzy jako podstawy kształtowania umiejętności;
- 2) doskonalenie umiejętności myślowo-językowych, takich jak: czytanie ze zrozumieniem, pisanie twórcze, formułowanie pytań i problemów, posługiwanie się kryteriami, uzasadnianie, wyjaśnianie, klasyfikowanie, wnioskowanie, definiowanie, posługiwanie się przykładami itp.;
- 3) rozwijanie osobistych zainteresowań ucznia i integrowanie wiedzy przedmiotowej z różnych dyscyplin;
- 4) zdobywanie umiejętności formułowania samodzielnych i przemyślanych sądów,

³ *Ibidem.*

- uzasadniania własnych i cudzych sądów w procesie dialogu we wspólnocie dociekającej;
- 5) łączenie zdolności krytycznego i logicznego myślenia z umiejętnościami wyobraźniowo-twórczymi;
 - 6) rozwijanie wrażliwości społecznej, moralnej i estetycznej;
 - 7) rozwijanie narzędzi myślowych umożliwiających uczniom obcowanie z kulturą i jej rozumienie;
 - 8) rozwijanie u uczniów szacunku dla wiedzy, wyrabianie pasji poznawania świata i zachęcanie do praktycznego zastosowania zdobytych wiadomości.

Do najważniejszych umiejętności zdobywanych przez ucznia w trakcie kształcenia ogólnego w liceum ogólnokształcącym i technikum należą:

- 1) myślenie – rozumiane jako złożony proces umysłowy, polegający na tworzeniu nowych reprezentacji za pomocą transformacji dostępnych informacji, obejmującej interakcję wielu operacji umysłowych: wnioskowanie, abstrahowanie, rozumowanie, wyobrażanie sobie, sążenie, rozwiązywanie problemów, twórczość. Dzięki temu, że uczniowie szkoły ponadpodstawowej uczą się równocześnie różnych przedmiotów, możliwe jest rozwijanie następujących typów myślenia: analitycznego, syntetycznego, logicznego, komputacyjnego, przyczynowo-skutkowego, kreatywnego, abstrakcyjnego; zachowanie ciągłości kształcenia ogólnego sprawia, że rozwija się zarówno myślenie percepcyjne, jak i myślenie pojęciowe. Synteza obu typów myślenia stanowi podstawę wszechstronnego rozwoju ucznia;
- 2) czytanie – umiejętność łącząca rozumienie zarówno sensów, jak i znaczeń symbolicznych wypowiedzi; kluczowa umiejętność lingwistyczna i psychologiczna prowadząca do rozwoju osobowego, aktywnego uczestnictwa we wspólnocie, przekazywania doświadczeń między pokoleniami;
- 3) umiejętność komunikowania się w języku ojczystym i w językach obcych, zarówno w mowie, jak i w piśmie, to podstawowa umiejętność społeczna, której podstawy to znajomość norm językowych oraz tworzenie podstaw porozumienia się w różnych sytuacjach komunikacyjnych;
- 4) kreatywne rozwiązywanie problemów z różnych dziedzin ze świadomym wykorzystaniem metod i narzędzi wywodzących się z informatyki, w tym programowania;
- 5) umiejętność sprawnego posługiwania się nowoczesnymi technologiami informacyjno-komunikacyjnymi, w tym dbałość o poszanowanie praw autorskich i bezpieczne poruszanie się w cyberprzestrzeni;
- 6) umiejętność samodzielnego docierania do informacji, dokonywania ich selekcji, syntezy oraz wartościowania, rzetelnego korzystania ze źródeł;
- 7) nabywanie nawyków systematycznego uczenia się, porządkowania zdobytej wiedzy i jej pogłębiania;
- 8) umiejętność współpracy w grupie i podejmowania działań indywidualnych.

Zapisy podstawy programowej korespondują z zapisami dokumentu Komisji Europejskiej z dnia 22 maja 2018 r. Na nowo zdefiniowano w nim kompetencje kluczowe, które powinien posiadać każdy Europejczyk, aby zapewnić sobie sprawnie funkcjonowanie w społeczeństwie.

3. Cele wychowania

Program zakłada realizację celów wychowania uniwersalnych, wspólnych dla potrzeb wszystkich uczniów, indywidualne cele osadzone w tradycji szkoły i lokalnej społeczności powinny zostać uzupełnione w placówkach decydujących się na wdrażanie niniejszego programu. Zadaniem każdego nauczyciela jest działalność nie tylko dydaktyczna, lecz także wychowawcza. Planując realizację celów wychowawczych na lekcjach przedmiotowych, należy uwzględnić założenia programu profilaktyczno-wychowawczego danej placówki.

Szkoła powinna kształtować u uczniów pożądane społecznie postawy i kompetencje, które będą sprzyjać – z jednej strony – indywidualnemu rozwojowi uczniów, a z drugiej – ich udziałowi w życiu społecznym. Katalog oczekiwanych cech, zachowań, postaw jest długi, należy więc pamiętać, że każdy nauczyciel uczący dany zespół powinien przyczyniać się do ich kształtowania, w możliwym do realizacji przez niego zakresie, który wynika chociażby z liczby godzin pracy z uczniami.

W trakcie lekcji należy kształtować u uczniów kulturę osobistą, uczciwość, odpowiedzialność, wytrwałość, poczucie własnej wartości, postawę szacunku dla innych ludzi. Warto rozwijać również ich ciekawość poznawczą, kreatywność, przedsiębiorczość, gotowość do uczestnictwa w kulturze oraz podejmowania inicjatyw i pracy zespołowej.

Te postawy należy kształtować przez przykład własny nauczyciela oraz stosowanie metod nauczania sprzyjających kształtowaniu kompetencji kluczowych: np. metody projektu, metod wykorzystujących kompetencje cyfrowe, jak np. *WebQuest* czy metody odwróconej klasy, a także metod i technik wpisujących się w koncepcję kooperatywnego uczenia się. Przyczynkiem do kształtowania określonych postaw powinna być również realizacja treści kształcenia dotyczących pozytywnych wzorców życia społecznego, tolerancji, kultury itp.

Lekcja języka niemieckiego to również miejsce kształtowania postawy obywatelskiej w kontekście poszanowania tradycji i kultury własnego narodu bez naruszania dóbr i tradycji innych narodów, przy równoczesnym kształtowaniu postawy otwartości na inne kultury i tradycje, co ma zapobiegać przejawom wszelkiego rodzaju dyskryminacji czy nietolerancji. Celem nadrzędnym jest harmonijne współistnienie ludzi różniących się kulturą, pochodzeniem, kolorem skóry, statusem społecznym lub wykształceniem.

Program zakłada, iż absolwent liceum ogólnokształcącego lub technikum będzie przygotowany do funkcjonowania w społeczeństwie obywatelskim, stanie się świadomym swoich kompetencji jego członkiem, śmiało wytyczającym i realizującym cele indywidualne, bez uszczerbku dla innych członków społeczności.

4. Treści zgodne z wymaganiami szczegółowymi zawartymi w podstawie programowej kształcenia ogólnego

Przyjęty sposób formułowania celów i treści w obowiązującej podstawie programowej – cele kształcenia jako wymagania ogólne, a treści jako wymagania szczegółowe – w żaden sposób nie obliguje nauczyciela do ich realizacji w określonej kolejności. Nauczyciel decyduje o rozkładzie materiału samodzielnie, zwykle w odniesieniu do podręcznika, którego treści

realizuje ze swoimi uczniami.

Aby ułatwić podział treści przeznaczonych do zrealizowania w trakcie całego etapu edukacyjnego, poniżej przedstawiono zestawienie materiału nauczania w rozbiciu na tematykę, gramatykę i funkcje językowe. Zestawienie bazuje wyłącznie na zapisach z podstawy programowej, nie przyjęto odniesienia do żadnego podręcznika. Program może być realizowany z każdym podręcznikiem dopuszczonym do użytku szkolnego lub materiałem edukacyjnym bądź bez podręcznika. Kolejność realizacji poszczególnych zagadnień należy dostosować do potrzeb i materiałów dydaktycznych, z którymi nauczyciel będzie pracować.

4.1. Zakresy leksykalne

Podstawa programowa wskazuje na bloki tematyczne oraz ich wybrane aspekty, poprzedzone skrótem „np.”, co sugeruje możliwość dodawania kolejnych aspektów w obrębie danego bloku tematycznego zgodnie z potrzebami uczniów:

- 1) człowiek (np. dane personalne, wygląd zewnętrzny, cechy charakteru, rzeczy osobiste, uczucia i emocje, umiejętności i zainteresowania);
- 2) miejsce zamieszkania (np. dom i jego okolica, pomieszczenia i wyposażenie domu, prace domowe);
- 3) edukacja (np. szkoła i jej pomieszczenia, przedmioty nauczania, uczenie się, przybory szkolne, oceny szkolne, życie szkoły, zajęcia pozalekcyjne);
- 4) praca (np. popularne zawody i związane z nimi czynności, miejsce pracy, praca dorywcza, wybór zawodu);
- 5) życie prywatne (np. rodzina, znajomi i przyjaciele, czynności życia codziennego, określanie czasu, formy spędzania czasu wolnego, święta i uroczystości);
- 6) żywienie (np. artykuły spożywcze, posiłki i ich przygotowywanie, lokale gastronomiczne);
7. zakupy i usługi (np. rodzaje sklepów, towary i ich cechy, sprzedawanie i kupowanie, środki płatnicze, promocje, korzystanie z usług);
- 8) podróżowanie i turystyka (np. środki transportu i korzystanie z nich, orientacja w terenie, hotel, wycieczki, zwiedzanie);
- 9) kultura (np. uczestnictwo w kulturze, tradycje i zwyczaje, media);
- 10) sport (np. dyscypliny sportu, sprzęt sportowy, obiekty sportowe, imprezy sportowe, uprawianie sportu);
- 11) zdrowie (np. samopoczucie, choroby, ich objawy i leczenie);
- 12) nauka i technika (np. korzystanie z podstawowych urządzeń technicznych i technologii informacyjno-komunikacyjnych);
- 13) świat przyrody (np. pogoda, pory roku, rośliny i zwierzęta, krajobraz).

4.2. Zagadnienia gramatyczne

Zagadnienia gramatyczne⁴ zaproponowane w programie wynikają z celów szczegółowych określonych w podstawie programowej. Nie jest to lista zamknięta. Nauczyciel może

⁴ Zestawienie przygotowano na podstawie Informatora CKE, bazując na określonym przez Informator poziomie egzaminu według ESOKJ

zrealizować więcej treści, musi jednak dostosować wymagania do możliwości nauczanej grupy. Należy pamiętać o tym, że nauczyciel ma obowiązek realizacji podstawy programowej nauczanego przez siebie przedmiotu.

Rodzajnik

1. Użycie rodzajnika nieokreślonego
2. Użycie rodzajnika określonego
3. Użycie rzeczownika bez rodzajnika

Rzeczownik

1. Odmiana rzeczownika w liczbie pojedynczej
2. Tworzenie form liczby mnogiej
3. Rzeczowniki złożone
4. Rzeczowniki zdrobniałe
5. Rzeczowniki określające zawód i wykonawcę czynności
6. Rzeczowniki z przyrostkami, np. *-heit, -keit, -schaft, -tät, -ung*
7. Rzeczowniki tworzone od nazw miast, krajów i części świata
8. Rzeczowniki tworzone od bezokoliczników czasowników
9. Rzeczowniki tworzone od przymiotników, imiesłówów czasowników i liczebników porządkowych
10. Odmiana imion własnych
11. Rzeczownik po określeniu miary i wagi
12. Rekcja najczęściej używanych rzeczowników

Zaimek

1. Zaimki osobowe
2. Zaimek nieosobowy *es*
3. Zaimki zwrotne
4. Zaimki dzierżawcze
5. Zaimki wskazujące
6. Słówka pytające
7. Zaimki nieokreślone
8. Zaimki względne

Przymiotnik

1. Przymiotnik jako orzecznik
2. Przymiotnik jako przydawka:
 - z rodzajnikiem określonym
 - z rodzajnikiem nieokreślonym, zaimkiem dzierżawczym i z przeczeniem *kein*
 - bez rodzajnika
 - po liczebnikach i zaimkach liczebnych
3. Regularne i nieregularne stopniowanie przymiotnika
4. Przymiotniki utworzone od nazw miast, krajów i części świata
5. Przymiotniki z przedrostkiem *un-*

6. Rekcja najczęściej używanych przymiotników

Liczebnik

1. Liczebniki główne
2. Liczebniki porządkowe
3. Użycie liczebników w oznaczeniu miary i wagi, powierzchni i objętości
4. Liczebniki mnożne i nieokreślone

Przysłówek

1. Przysłówki zaimkowe *wo-* i *da-* w pytaniu i odpowiedzi
2. Regularne i nieregularne stopniowanie przysłówek
3. Przysłówki czasu i miejsca

Partykuła

1. Wybrane partykuły

Przyimek

1. Przyimki z celownikiem
2. Przyimki z biernikiem
3. Przyimki z celownikiem lub biernikiem
4. Wybrane przyimki z dopełniaczem

Czasownik

1. Formy czasowe: *Präsens*, *Futur I*, *Präteritum*, *Perfekt*
2. Czasowniki posiłkowe *sein*, *haben*, *werden*
3. Czasowniki nieregularne ze zmianą samogłoski tematycznej
4. Czasowniki rozdzielnie i nierozdzielnie złożone
5. Czasowniki zwrotne
6. Czasowniki modalne w czasach *Präsens* i *Präteritum*
7. Czasownik *lassen*
8. Formy imiesłowowe czasownika *Partizip II*
9. Tryb rozkazujący
10. Bezokoliczniki z *zu* i bez *zu*
11. Tryb przypuszczający: *Konjunktiv II Präteritum*
12. Tryb warunkowy: *Konditional I (würde + Infinitiv I)*
13. Rekcja najczęściej używanych czasowników

Składnia

1. Zdania pojedyncze: oznajmujące, pytające, rozkazujące
2. Szyk wyrazów: prosty, przestawny, szyk zdania podrzędnie złożonego
3. Przeczenia *nein*, *nicht*, *kein* i ich miejsce w zdaniu
4. Zdania złożone współrzędnie ze spójnikami i wyrazami w funkcji spójników: *aber*, *denn*, *oder*, *und*, *sondern*, *deshalb*, *deswegen*, *sonst*, *also*, *trotzdem*
5. Zdania złożone współrzędnie bezspójnikowe

6. Zdania złożone podrzędnie:

- zdania podmiotowe
- zdania dopełnieniowe
- zdania okolicznikowe przyczyny
- zdania warunkowe rzeczywiste
- zdania porównawcze
- zdania okolicznikowe czasu
- zdania okolicznikowe celu
- zdanie przydawkowe

Powyższe zestawienie należy traktować jako minimum zapewniające realizację podstawy programowej.

4.3. Funkcje językowe

Poniższe zestawienie jest propozycją funkcji językowych charakterystycznych dla trzeciego etapu edukacyjnego.

Uczeń:

- 1) przedstawia siebie i inne osoby;
- 2) nawiązuje kontakty towarzyskie; rozpoczyna, prowadzi i kończy rozmowę; podtrzymuje rozmowę w przypadku trudności w jej przebiegu (np. prosi o wyjaśnienie, powtórzenie, sprecyzowanie; upewnia się, że rozmówca zrozumiał jego wypowiedź);
- 3) uzyskuje i przekazuje informacje i wyjaśnienia;
- 4) wyraża swoje opinie, pyta o opinie, zgadza się lub nie zgadza się z opiniami innych osób;
- 5) wyraża swoje upodobania, intencje i pragnienia, pyta o upodobania, intencje i pragnienia innych osób;
- 6) składa życzenia i gratulacje, odpowiada na życzenia i gratulacje;
- 7) zaprasza i odpowiada na zaproszenie;
- 8) proponuje, przyjmuje i odrzuca propozycje; prowadzi proste negocjacje w sytuacjach życia codziennego;
- 9) prosi o radę i udziela rady;
- 10) pyta o pozwolenie, udziela i odmawia pozwolenia;
- 11) nakazuje, zakazuje;
- 12) wyraża prośbę oraz zgodę lub odmowę spełnienia prośby;
- 13) wyraża uczucia i emocje (np. radość, smutek);
- 14) stosuje zwroty i formy grzecznościowe.

Większość sytuacji komunikacyjnych jest wiązką wielu funkcji językowych. Powyższe zestawienie nie wyczerpuje katalogu funkcji przydatnych w komunikacji, ale umożliwia interakcję na poziomie wymaganym przez podstawę programową (A2 w ESOKJ).

5. Sposoby osiągnięcia celów kształcenia i wychowania

5.1. Zasady nauczania

W realizacji programu zakłada się stosowanie norm postępowania dydaktycznego⁵ – tzw. zasad nauczania. Zaleca się, w miarę możliwości i adekwatnie do celów lekcji, stosowanie zasad:

- pogłębłości;
- przystępności w nauczaniu;
- świadomego i aktywnego udziału uczniów w procesie kształcenia;
- systematyczności;
- trwałości wiedzy uczniów;
- operatywności wiedzy uczniów;
- łączenia teorii z praktyką.

5.2. Pomoce dydaktyczne

Zgodnie z wymaganiami stawianymi przez podstawę programową – w zakresie warunków realizacji – wdrażanie programu powinno odbywać się w pracowni przystosowanej i wyposażonej w pomoce dydaktyczne do nauczania języka obcego. Zaleca się stosowanie środków dydaktycznych oddziałujących na wzrok, słuch oraz dotyk, gdyż sprzyja to polisensoryczności w nauczaniu.

Zalecane są:

- pomoce wizualne: karty obrazkowe, tablice gramatyczne, obrazy (w tym filmy), przedmioty naturalne, schematy, symbole;
- pomoce umożliwiające ćwiczenie rozumienia ze słuchu: odtwarzacze CD, MP3, płyty CD, nagrania MP3;
- pomoce dydaktyczne, umożliwiające stosowanie nauczania polisensorycznego, np. projektor multimedialny, telewizor, komputer z dostępem do internetu i rzutnik, w miarę możliwości tablica interaktywna; ewentualnie (o ile są dostępne) środki automatyzujące proces nauczania, np. laboratorium językowe.

Wydawnictwa edukacyjne oferują obecnie wiele pomocy dydaktycznych ułatwiających uczącym się opanowanie wybranych treści nauczania, a nauczycielom – różnicowanie form pracy, czyli uatrakcyjnienie zajęć z uczniami. Należą do nich, oprócz podręcznika, zeszytu ćwiczeń i książki nauczyciela, także filmy wideo z kartami pracy, aplikacje na telefony komórkowe (np. do nauki słówek), dodatkowe karty pracy, nagrania, propozycje prac projektowych. Często oferowane jest również oprogramowanie do tablicy interaktywnej.

Wszystkie wymienione komponenty mogą przyczynić się do podniesienia motywacji wśród uczących się ze względu na atrakcyjną formę, a to z kolei przekłada się na wyższe wyniki nauczania.

⁵ Zob. C. Kupisiewicz, *Dydaktyka. Podręcznik akademicki*, Oficyna Wydawnicza Impuls, Kraków, 2012, Rozdział 6.

5.3. Wiodąca metoda nauczania

Nadrzędnym celem kształcenia językowego – wyznaczonym przez podstawę programową – jest skuteczna komunikacja. Do realizacji założonych celów kształcenia i wychowania w niniejszym programie nauczania zaleca się **podejście komunikacyjne** o silnie eklektycznym charakterze. Podejście komunikacyjne zakłada, że wszystkie sytuacje podczas lekcji są pretekstem do komunikowania się. Błędy językowe są nieodłącznym elementem uczenia się, w jego toku powinny być jednak stopniowo eliminowane. Dopuszcza się, a nawet – zaleca, uzupełnianie podejścia komunikacyjnego innymi znanymi metodami i technikami pracy adekwatnie do potrzeb, możliwości i preferencji uczniów. W podejściu komunikacyjnym istotnym czynnikiem sprzyjającym lub ograniczającym możliwości realizacji celów kształcenia jest **liczebność grupy** – optymalna byłaby grupa 14–15 osobowa. Taka liczebność umożliwi zastosowanie wszystkich form socjalnych, daje możliwość indywidualizacji pracy z uczniami oraz ich udziałowi w realizowanych aktywnościach podczas lekcji. Warto zadbać na poziomie placówki, w której jest wdrażany program, o podział na grupy. Jeśli jest to niemożliwe na poziomie oddziału, to można utworzyć grupy międzyoddziałowe.

5.4. Techniki pracy

Zaleca się stosowanie technik nauczania preferowanych przez nauczaną grupę wiekową – **metodyka bliska uczniowi**. Z reguły pracujemy z bardzo zróżnicowanymi grupami zarówno w aspekcie potrzeb poznawczych, jak i – motywacyjnych. Na obydwie aspekty negatywnie wpływa monotonia metodyczna, której należy unikać. Wskazana jest różnorodność metodyczna i podejście polisensoryczne. Motywacja uczniów na poziomie szkoły ponadpodstawowej jest z reguły mocno związana z planami ucznia na przyszłość, jednak mechanizmy, które warunkują nasze zaangażowanie lub jego brak, są w każdym wieku uzależnione od poniższych czynników – o czym warto pamiętać.

Angażujemy się, gdy mamy:

- świadomość celów, a ich realizacja stanowi dla nas wartość;
- poczucie wpływu na to, co robimy;
- poczucie bycia kompetentnym w zakresie wykonywanych działań;
- poczucie, że nasza praca jest doceniana.

Analiza powyższych twierdzeń pozwala wyciągnąć następujące wnioski. Uczeń powinien być poinformowany, jaki cel osiągnie na koniec etapu kształcenia oraz realizacja jakich celów na poszczególnych lekcjach mu to umożliwi, by mógł świadomie podjąć decyzję, w jakim stopniu te cele są jego celami, czyli stanowią dla niego wartość. Należy również zadbać o kształtowanie autonomii uczącego się, w tym samodzielności i odpowiedzialności za wybory, które trzeba oferować np. przez współdecydowanie o formie, czasie, sposobie wykonania zdania czy też oferowanie wyboru z dwóch opcji. Zadania proponowane uczniom powinny stanowić dla nich intelektualne wyzwanie i stwarzać szanse na odniesienie sukcesu, czyli nie powinny być ani za łatwe, ani za trudne: w przeciwnym razie wpływają na uczniów demotywująco.

5.4.1. Metoda projektów

W realizacji celów niniejszego programu przewiduje się stosowanie metod i technik pracy, za pomocą których można u uczniów kształtować kompetencje kluczowe, ze szczególnym naciskiem na kształtowanie kompetencji:

- a) uczenia się;
- b) społecznych;
- c) cyfrowych;

w aspekcie przygotowania ucznia do funkcjonowania w przyszłości jako członka społeczności. Powyższe założenia spełnia **metoda projektu**⁶, która jest metodą kształcenia prowadzącą się do tego, że zespół osób uczących się samodzielnie inicjuje, planuje i wykonuje pewne przedsięwzięcie oraz ocenia jego wykonanie. [...] Najlepiej jeżeli źródłem projektu jest świat życia codziennego, a nie – abstrakcyjna nauka. Punktem wyjścia powinna być sytuacja problemowa, zamierzenie, podjęcie jakiejś inicjatywy, wytyczenie celu, a punktem dojścia – szeroko rozumiany projekt⁷.

Wszyscy nauczyciele są zobligowani przez podstawę programową do stosowania metody projektu, rozumianego jako grupowa realizacja zadania problemowego. Działania w ramach projektu przebiegają w sposób planowy i etapowy:

1. wybór tematu, sformułowanie problemu;
2. stworzenie zespołu, określenie zasad współpracy;
3. sformułowanie celów, zaplanowanie działań;
4. monitorowanie i dokumentowanie własnej pracy;
5. prezentacja;
6. ewaluacja projektu.

W toku realizacji projektu rozwija się u uczniów wiele umiejętności, takich jak współpraca w zespole, logiczne myślenie, planowanie, umiejętności informatyczne, kompetencje w zakresie skutecznej komunikacji. Kształtowane są również postawy odpowiedzialności, systematyczności, rzetelności i współpracy.

Przykładowo w seriach *PERFEKT* oraz *Infos aktuell* nauczyciele i uczniowie znajdą całą gamę gotowych pomysłów na (mini)projekty.

PERFEKT

<p>UNSER PROJEKT Wer ist das?</p> <p>Przygotujcie w grupach krótką prezentację znanych osób z Niemiec, Austrii, Szwajcarii lub Polski. Zbierzcie i przedstawcie najważniejsze informacje na ich temat. Pozostałe grupy muszą odgadnąć, kogo dotyczy wasza prezentacja. Możecie wykorzystać słownictwo z zadania 2.</p>	<p>UNSER PROJEKT So ist meine Familie im Ausland</p> <p>Wasza grupa ma wziąć udział w wymianie szkolnej. Każde z was ma przygotować opis swojej rodziny dla osób, u których będziecie mieszkać w Niemczech. Możecie wykorzystać zdjęcia rodzinne, by przekazać najważniejsze informacje o swoich bliskich oraz o ciekawych wydarzeniach rodzinnych.</p>
---	--

⁶ Wybrane opisy metod za programem nauczania autorki, wykorzystywanym na II etapie edukacyjnym.

⁷ Na podst.: M. S. Szymański: O metodzie projektów, Wydawnictwo Akademickie „Żak”, Warszawa, 2000.

Infos aktuell

4 Projektaufgabe A Findet im Text die genannte WWW-Seite mit Spargelrezepten. Wählt in Gruppen Speisen für eine Spargel-Party und schreibt eine Speisekarte.

Znajdźcie wskazaną w tekście „Spargelmanie?” stronę internetową z przepisami na potrawy ze szparagów. Wybierzcie w grupach potrawy na imprezę szparagową i zapiszcie menu.

B Präsentiert die Speisekarten in der Klasse. Zaprezentujcie przygotowane menu w klasie.

6 Projektaufgabe Sucht im Internet Informationen über Volksfeste in verschiedenen Bundesländern und bereitet in Gruppen kurze Präsentationen zu einem von ihnen vor.

Poszukajcie w internecie informacji o festynach w różnych krajach związkowych Niemiec i przygotujcie w grupach krótką prezentację na temat jednego z nich.

Pamiętajmy również, że uczniowie chętnie realizują swoje pomysły. Warto więc stworzyć im ku temu przestrzeń i wraz z nimi opracowywać bank tematów projektowych, z którego będzie można skorzystać, każdorazowo adaptując go do potrzeb, możliwości i warunków realizacji wykonawców danej inicjatywy. Realizacja projektów oraz prezentacja ich wyników stwarza również możliwość kształtowania kompetencji cyfrowych uczniów w wyniku wykorzystania takich narzędzi, jak plakat interaktywny, kahoot lub prezzi.

5.4.2. Metoda *WebQuest*

Metodą stwarzającą podobny wachlarz możliwości kształtowania wielu kompetencji kluczowych jak metoda projektu jest metoda *WebQuest*⁸, zorientowana na „prowadzenie przez uczniów badań”, w których wyjściowym źródłem informacji jest internet. W tej metodzie uczniowie mają za zadanie zgłębienie danej tematyki na podstawie informacji znalezionych (w sieci), ale przetworzonych i pozwalających na wyciągnięcie wniosków. Metoda jest atrakcyjna na lekcjach języka obcego, gdyż nie tylko uczy efektywnego korzystania z internetu jako źródła informacji, lecz także pozwala ćwiczyć mediację, czyli przetwarzanie informacji podanych w języku obcym, a ponadto skłania do selekcji i weryfikacji znalezionych informacji.

Inne walory metody to m.in. poszerzanie wiedzy ogólnej uczniów i rozwijanie twórczego myślenia. *WebQuest* jest metodą problemową wspierającą motywację. Trudnością w pracy metodą *WebQuest* jest prawidłowe formułowanie zadań dla uczniów. Muszą być one skonstruowane tak, aby korzystanie z internetu nie sprowadziło się do sprawdzenia informacji lub ich skopiowania. Przykładowo zadanie *Sprawdź ceny produktów żywnościowych w niemieckim sklepie internetowym* nie jest zadaniem należącym do repertuaru metody *WebQuest*. W metodzie *WebQuest* zadanie mogłoby brzmieć: *Dysponujesz kwotą 200 zł, zaplanuj zakupy produktów spożywczych na cały weekend dla czteroosobowej rodziny (mama, tata, córka – 12 lat, syn – 6) w markecie internetowym. Rodzina powinna spożywać 3 posiłki główne, w domu nie posiada żadnej żywności ani napojów. Sporządź w języku niemieckim listę zakupów wraz z kosztem poszczególnych produktów spożywczych (ceny sprawdź online). Podaj nazwy przewidywanych potraw. Następnie sprawdź, czy za kwotę 200 zł możliwe byłyby zakupy tych samych produktów w niemieckim markecie internetowym. W celu przeliczenia złotych na euro skorzystaj z kalkulatora walut dostępnego w internecie.*

⁸ Więcej o metodzie *WebQuest*: <https://sites.google.com/a/enauczanie.com/nowoczesne/start>

Nie wszystkie zadania bazujące na pozyskiwaniu informacji z internetu są tożsame z metodą *WebQuest*, jednak z mojego doświadczenia wynika, że wiele zadań podręcznikowych można przeformułować do metody *WebQuest*, która jest dla uczniów atrakcyjna.

5.4.3. Metoda odwróconej klasy

Równie ciekawą i potrzebną metodą, zwłaszcza gdy nauczyciel nastawia się na indywidualizację, może okazać się metoda odwróconej klasy⁹. Polega ona na przesunięciu treści z obszaru **WIEDZA / INFORMACJA** na grunt pozalekcyjny, tak by na lekcji mieć więcej czasu na prezentację, zastosowanie zdobytej wiedzy i jej ewaluację. Aby uzyskać taki efekt, należy udostępnić uczniom w domu dostęp do treści edukacyjnych przed lekcją, na której miałyby one być wprowadzone. Można to zrobić w formie papierowej (przygotować np. notatkę dla uczniów) albo z zastosowaniem nowoczesnych narzędzi TIK, np. przez udostępnienie uczniom informacji w formie podcastów, wideocastów, filmów, nagrań mp3 itp. Na bazie materiału, z którym uczniowie zapoznali się wcześniej, nauczyciel planuje swoją lekcję. Metodę można zastosować w dowolnym momencie, nie wymaga ona szczególnej rewolucji w zakresie stosowanych zabiegów metodycznych. Nakład pracy nauczyciela polega na znalezieniu lub stworzeniu odpowiedniego materiału dla uczniów. Korzyści są niewątpliwe i – co ważne – przynoszą obopólne profity, zarówno nauczycielowi jak i uczniowi – nauczyciel ma więcej czasu na lekcji na ćwiczenia, uczniowie są wdrażani do samodzielności – jest kreowany rozwój autonomii ucznia oraz następuje przygotowanie do uczenia się przez całe życie¹⁰. Wbrew pozorom znalezienie króciutkiego filmiku instruktażowego nawet o zagadnieniach gramatycznych nie stanowi w dobie internetu żadnego wyzwania. Badania¹¹ (ankietowe) satysfakcji uczniów z zastosowania metody odwróconej klasy potwierdza atrakcyjność tego sposobu pracy dla ucznia, a wyniki testów potwierdzają skuteczność metody odwróconej klasy w zakresie oczekiwania przyswojenia przez uczniów określonej wiedzy językowej.

5.4.4. Rozwijanie autonomii ucznia a kształtowanie jego kompetencji kluczowych

Nauczyciele pytani o najistotniejszy problem, z którym stykają się na lekcjach języka niemieckiego, wskazują m.in. na motywację, a raczej jej brak – niechęć do pracy u ich uczniów. Rozważaniom na temat motywacji ucznia do nauki poświęcono całą gamę publikacji. Kilka lat temu została przeprowadzona ankieta DELPHI¹², której wyniki szczegółowo opisał Vlastimil Polák¹³. W ankiecie zapytano o **skuteczne formy uczenia się**

⁹ Więcej o metodzie odwróconej klasy: http://www.bc.ore.edu.pl/Content/897/T416_Lekcja%20Bodwrocona.pdf

¹⁰ Do przygotowania informacji o metodach wykorzystano m.in. strony internetowe firmowane przez grupę Superbelrzy RP.

¹¹ W ramach cyklu szkoleń „Deutsch lehren lernen” (w skrócie DLL), organizowanych przez Goethe-Institut Kraków, przeprowadziłam takie badanie dwukrotnie w różnych zespołach klasowych.

¹² Zob. www.learn-line.nrw.de

¹³ V. Polák, Wirksame Lehr- und Lernaktivitäten. Eine Delphi-Befragung mit ausgewählten Lehrerinnen und Lehrern, w: Arbeitsbericht Nr. 58, Herausgeber: Landesinstitut für Schule und Weiterbildung, Soest, 2002.

i nauczania. Ankietowane nauczycielki wymieniły, w przeważającej mierze, formy uczenia się i nauczania charakterystyczne dla idei autonomii uczenia się – przewijały się one już w niejednej koncepcji nauczania języka obcego i nie są całkowicie nowe. Według badanych są to:

- pozytywna atmosfera uczenia się i nauczania;
- uwzględnienie indywidualnych predyspozycji / struktur uczenia się i myślenia;
- ukierunkowane na działanie formy pracy i lekcji;
- adekwatne do treści metody nauczania;
- stosowanie urozmaiconych / różnorodnych form pracy i aktywności uczących się;
- możliwie najwyższa samodzielność pracy uczących się;
- radość jako nieodłączny element uczenia się;
- aktywizacja wiedzy, którą uczący się już dysponuje;
- uczący się powinni zdawać sprawozdanie ze swoich działań / uczenia się;
- przekonanie o sensowności nauczanych treści;
- uczenie się w różnych miejscach;
- powtarzanie nauczonych treści;
- uczenie się w kontaktach interpersonalnych z innymi;
- dążenie do szczególnego opracowania treści.

Wyniki powyższego badania w dużej mierze korelują z koncepcją przedstawioną przez dr Annegret Schmidjell¹⁴ (2005), która wskazała z kolei na kilkanaście aspektów dobrej lekcji języka obcego:

1. Nie istnieje tylko jeden dobry model lekcji języka obcego.
2. Nie należy lekceważyć zdobyczy naukowych o uczeniu się i nauczaniu.
3. Dobre lekcje języka obcego odbywają się w dobrej szkole.
4. Dobra lekcja języka obcego uwzględnia czynniki pozajęzykowe, umożliwia różnorodne doświadczenia kulturowe, systematycznie ich dostarcza i wykorzystuje.
5. Na dobrej lekcji języka obcego dyskutuje się o problemach komunikacji interkulturowej i możliwościach ich przezwyciężania.
6. Dobra lekcja języka obcego jest różnorodna pod względem treści, interesująca, zajmująca możliwie jak największą liczbę uczących się.
7. Dobra lekcja języka obcego czyni m.in. sam język i komunikację treścią lekcji.
8. Dobra lekcja języka obcego dopuszcza możliwość indywidualnego (przez uczących się) doboru treści, na bazie których słuchacze uczą się języka.
9. Dobra lekcja języka obcego przygotowuje na kontynuację uczenia się języka obcego po zakończeniu edukacji szkolnej, utrzymuje i wspiera zainteresowanie tym, czego nauczono się w obcym języku.
10. Dobra lekcja języka obcego wykorzystuje i integruje zdobyte poza szkołą umiejętności i doświadczenia językowe, jak i umiejętności uczenia się języka.
11. Dobra lekcja języka obcego wykorzystuje naturalne możliwości przyswajania języka i wspiera je odpowiednimi strukturami i metodami kognitywnymi.

¹⁴ Referentka Goethe Instytut, autorka artykułów o autonomii uczenia się m.in. dla wydawnictwa Hueber, takich jak *Materiały szkoleniowe Lernen Lernen*, Murnau.

12. Dobra lekcja języka obcego wykorzystuje stworzoną przez media i osobiste kontakty możliwość prezentacji różnych typów mówców języka obcego.
13. Dobra lekcja języka obcego umożliwia fazy eksperymentowania z językiem.
14. Dobra lekcja języka obcego znajduje kompromis między różnymi zainteresowaniami, stylami uczenia się i potrzebami uczących się a pracą / uczeniem się w grupie.
15. Podczas dobrej lekcji języka obcego dyskutuje się wagę poprawności językowej (czy jest mniej czy bardziej potrzebna i dlaczego) oraz trudności w komunikacji w wyniku ograniczenia ilości środków językowych.
16. Dobrej lekcji języka obcego udaje się balansować pomiędzy dwiema potrzebami uczącego się: z jednej strony – potrzebą bezpieczeństwa i odnoszenia sukcesu, z drugiej strony – pożądaną (jako czynnik motywujący do rozwoju językowego uczącego się) niepewnością i wątpliwością.
17. Na dobrej lekcji języka obcego są sprecyzowane kryteria oceny osiągnięć, zwłaszcza wypowiedzi ustnych.

Czytając wyniki badań Poláka oraz aspekty wskazane przez Schmidjell, które przyczyniają się do tego, że lekcja języka obcego jest dobra, trudno oprzeć się wrażeniu, iż autorzy podstawy programowej je znali. W części *Warunki i sposób realizacji* autorzy podstawy programowej przejęli wiele ze wskazanych czynników, które przyczyniają się do kształtowania kompetencji kluczowych oraz realizują postulat autonomii uczenia się na lekcji języka obcego. Z obu opracowań wynika, że **autonomia uczenia się jest pożądaną w nauczaniu języka obcego alternatywą w stosunku do określanego** (tematyka, metody pracy, tempo, strategie) **jednoosobowo, często autorytarnie, nauczania i uczenia się**. Częściowe przekazanie odpowiedzialności i kontroli za procesy uczenia się i nauczania w ręce uczniów powinno przynosić pozytywne skutki. Przy realizacji niniejszego programu zaleca się włączenie do repertuaru stosowanych metod – metod aktywizujących, w których rola nauczyciela się zmieniła. Stał się on organizatorem i koordynatorem pracy uczniów, dzięki czemu aktywizuje ich do działań twórczych. Jego nowe funkcje to:

- doradca – jest do dyspozycji, gdy uczniowie mają problem z rozwiązaniem zadania lub czegoś nie rozumieją;
- animator – inicjuje metody i objaśnia ich znaczenie dla procesu uczenia się, przedstawia cele i przygotowuje materiały do nauki i pracy, ale jest elastyczny i otwarty na modyfikacje czy poważniejsze zmiany;
- obserwator – obserwuje uczniów przy pracy i dzieli się z nimi spostrzeżeniami z tych obserwacji;
- uczestnik procesu dydaktycznego – daje przykład, że uczyć się można od każdego, na każdym etapie życia i wszędzie.

Proponowany program zakłada przyjmowanie – przez nauczyciela – powyższych ról w określonych sytuacjach edukacyjnych oraz kładzie nacisk na rozwijanie autonomii ucznia, gdyż jest ona skuteczną drogą do realizowania celów związanych z rozwijaniem kompetencji kluczowych.

5.4.5. Kształtowanie kompetencji społecznych – kooperatywne uczenie się

Niniejszy program nauczania koncentruje się równocześnie na kształtowaniu trzech sfer: kompetencji poznawczych ucznia w zakresie kształcenia językowego, jego kompetencji społecznych oraz pracy nad motywacją. Podejście, które pozwala na równoczesną realizację tych trzech obszarów, to uczenie się i nauczanie kooperatywne. Jest to koncepcja bazująca na pracy w małych grupach (3–4-osobowe). Podczas współpracy uczniów nad zadaniem powinny zostać spełnione warunki charakterystyczne dla kooperatywnego uczenia się. Powinny zaistnieć:

- a) pozytywna współzależność między uczniami;
- b) wspierająca interakcja;
- c) indywidualna odpowiedzialność każdego ucznia;
- d) wykorzystanie i rozwijanie umiejętności społecznych uczniów;
- e) refleksja nad jakością współpracy, czyli przetwarzanie grupowe.

Dla koncepcji kooperatywnego uczenia się charakterystyczne są metody uwzględniające powyższe założenie, np. *Think-Pair-Share*, *Lerntempo-Duett*, *Partner-Check*, *Numbered Heads*, *Kugellager*, *Reziprokes Lesen*, *Gruppenpuzzle (Jigsaw)*, *Grupenturnier*, *Struktuierte Kontroverse*, *Projekte* i wiele innych. Zachęcam wszystkich nauczycieli realizujących niniejszy program do systematycznego wdrażania w nauczanych przez siebie klasach metod i technik kooperatywnego uczenia się, gdyż jest to niezwykle narzędzie, dzięki któremu uczniowie nie tylko poczynią postępy językowe, lecz także rozwiną swoje kompetencje społeczne (komunikacja, współpraca, rozwiązywanie konfliktów, empatia), a ponadto podniesie się ich poziom motywacji do uczenia się¹⁵.

5.5. Techniki pracy z uczniem nad poszczególnymi sprawnościami językowymi

5.5.1. Nauczanie słownictwa

Wprowadzanie słownictwa powinno przebiegać wielokanałowo. Uczeń powinien nowe słowo usłyszeć, zobaczyć, skojarzyć z poznanymi wcześniej słowami, wymówić, napisać, a potem zastosować w zdaniu. Objąśnianie znaczeń słów należy przeprowadzać w różnoraki sposób, np. przez:

- podawanie polskiego odpowiednika (technika najmniej efektywna);
- domyślanie się znaczenia słowa z kontekstu;
- definiowanie znaczenia (forma opisowa);
- podawanie synonimu lub antonimu;
- pokazywanie ilustracji z odpowiednikiem słowa.

¹⁵ O walorach koncepcji kooperatywnego uczenia się można przeczytać w kwartalniku „Języki obce w szkole” (1/2018).

Opis wybranych metod i technik można znaleźć w kwartalniku „Języki obce w szkole” (2/2018).

PERFEKT

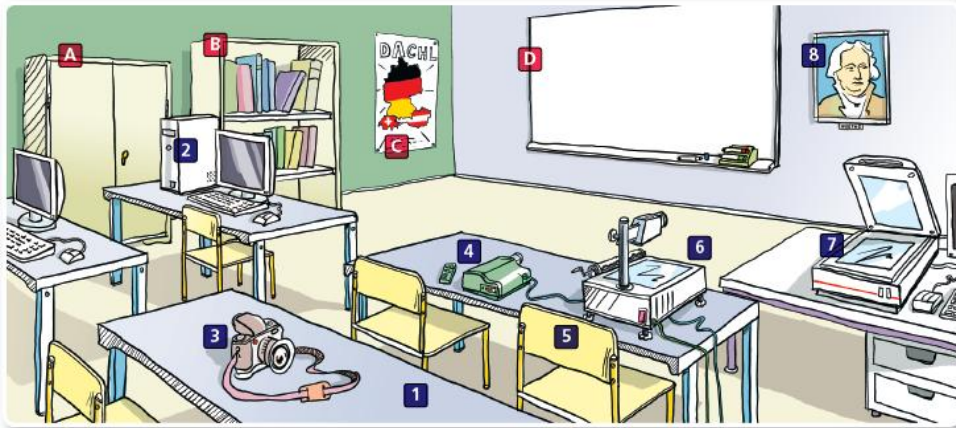
1 Was ist das? Ordne zu. Dopasuj kategorie do danych osobowych.

1.08

A Vorname • B Nachname • C Alter • D Adresse •
E Telefonnummer • F E-Mail-Adresse

?	Emilie	?	demili@gmx.de	?	Hamburg, Hauptstraße 5	?	18	?	+ 49 40 692 37 68	?	Dreyer
---	--------	---	---------------	---	------------------------	---	----	---	-------------------	---	--------

Infos aktuell

1 A Ordne mündlich den auf dem Bild markierten Gegenständen ihre Namen zu.

Do oznaczonych na rysunku przedmiotów dopasuj ich nazwy. Zadanie wykonaj ustnie.

der Stuhl	der Computer
die Bank	der Beamer
das Bild	der Scanner
die Kamera	der Projektor

B Finde im Wörterbuch die fehlenden Substantive (A–D) und schreibe sie ins Heft. Vergiss die Artikel nicht. Znajdź w słowniku brakujące nazwy sprzętów (A–D) i zapisz je w zeszytcie wraz z rodzajnikami.

Zapamiętywaniu słownictwa służą różnorakie techniki. Warto wdrożyć uczniów do stosowania:

- metod mnemotechnicznych (haki, łańcuszek, pokój rzymski);
- map skojarzeń;
- technik słów zastępczych;
- wizualizacji.

5.5.2. Nauczanie gramatyki

W nauczaniu gramatyki zaleca się stosowanie następujących zasad:

- przykłady z nowymi fenomenami gramatycznymi powinny rozwijać możliwość komunikacji i być osadzone w kontekście / sytuacji;
- zagadnienia gramatyczne wprowadzamy na różnych etapach opanowania języka, a następnie systematyzujemy;
- nowym materiałem nawiązujemy do wcześniej wprowadzonego / opanowanego;
- zagadnienia gramatyczne wprowadzamy zawsze na bazie już znanej leksyki.

Rola gramatyki – przy zastosowaniu podejścia komunikacyjnego w nauczaniu języka obcego – jest drugoplanowa. Nie oznacza ona jednak rezygnacji z dążenia do poprawności językowej, która jest czasem nieodzowna do realizacji intencji komunikacyjnych. Błąd językowy np. na poziomie zastosowania rodzajnika w określonych przypadkach (mianownik – biernik) zaburzyłby jasność, kto jest podmiotem, a kto – dopełnieniem w zdaniu, np. *Die Mutter sieht der Sohn*. zamiast: *Die Mutter sieht den Sohn*.

Rola gramatyki, która jest podporządkowana podejściu komunikacyjnemu, sprowadza się do kształtowania u ucznia umiejętności komunikacyjnych. W przypadku szkoły ponadpodstawowej jest oczekiwana już jednak praca nad jakością komunikatów, a zatem nad ich poprawnością – również. Warto zatem sięgać do ćwiczeń typu: gramatykalizacja, tłumaczenie (fragmentów) zdań, parafrazowanie itp. Należy uczniów pozbawiać przeświadczenia, że gramatyka języka niemieckiego jest trudna – stanowi ono barierę w jej poznawaniu.

Do wprowadzania zagadnień gramatycznych zaleca się:

- stosowanie **indukcji**: na podstawie przykładów ilustrujących dane zjawisko morfosyntaktyczne uczniowie znajdują zależności i formułują regułę;
- eksponowanie **analogii** oraz uświadamianie uczniom możliwości stosowania w praktyce poszczególnych struktur;
- przedstawianie **algorytmów** w postaci graficznej, które ułatwiają zapamiętywanie;
- stosowanie **wykresów**, tabel, diagramów, symboli, ramek, strzałek, podkreśleń, czcionki o różnym kroju grubości (w zeszytach mazaków fluorescencyjnych), które wspierają obrazowe myślenie uczniów, zwłaszcza dyslektyków;
- zestawianie zjawisk gramatycznych języka polskiego z językiem niemieckim: wskazywanie podobieństw i różnic zapobiega błędom interferencyjnym;
- przeprowadzanie ćwiczeń translacyjnych w relacji: język polski → język obcy;
- stosowanie licznych utrważeń:
 - a) ćwiczenia imitacyjne – wdrożenie ucznia do wypowiedzania danej struktury;
 - b) substytucja – powtarzanie tej samej struktury w innych przykładach;
 - c) transformacja – przekształcanie zdań według wzoru;
 - d) przeprowadzanie rozmówek na tematy dotyczące uczniów.
- przeprowadzanie rozmówek z wykorzystaniem wprowadzonych struktur na tematy dotyczące uczniów.

Przykład wprowadzania gramatyki w serii **PERFEKT**.

1 **1.01 Hör das Gespräch und ordne zu.** Posłuchaj rozmowy i dopasuj odpowiedzi do pytań.

1 ? Wie heißt du?
 2 ? Und wer bist du?
 3 ? Wie geht es dir, Emilie?
 4 ? Wie geht's dir, Moritz?
 5 ? Wie geht es Ihnen, Frau Schmidt?

a Na ja, danke, es geht.
 b Danke, auch gut.
 c Ich bin Emilie Dreyer.
 d Es geht mir sehr gut.
 e Ich heiße Moritz Süle.

Das brauchst du! ich heiße du heißt ich bin du bist ▶ S. 12

2 Übt zu zweit Dialoge. Przećwiczcie dialogi w parach.

■ Hallo! Wie heißt du? ■ Servus! Wer bist du? ■ Wie geht's dir, ...?
 ■ Hi! Ich heiße ... ■ Grüß dich! Ich bin ... ■ Danke, es geht mir ...

Przykład wprowadzania gramatyki w serii *Infos aktuell*.

3 ¹⁻¹⁰ Höre das Gespräch und ergänze die Sätze mit den angegebenen Artikeln. Schreibe die Sätze ins Heft. Posłuchaj rozmowy i uzupełnij zdania podanymi rodzajnikami. Do jednego zdania nie znajdziesz żadnego rodzajnika. Zdania zapisz w zeszytcie.

der • die • die • das • ein (x2) • eine

- 1 Das ist Beamer.
 Beamer funktioniert nicht. Er ist kaputt.
- 2 Das ist Bild.
 Bild ist toll. Es ist neu.
- 3 Das ist Digitalkamera.
 Kamera macht gute Fotos. Sie ist modern.
- 4 Hier sind Fotos.
 Fotos zeigen die Schule. Sie sind ganz lustig.

4 A Lies die Sätze in der Aufgabe 3. Zeichne die Tabelle ins Heft und ergänze sie.

Przeczytaj zdania w zadaniu 3. Przerysuj tabelę do zeszytu i ją uzupełnij.

Nominativ

	Singular			Plural
	(m)	(f)	(n)	(m, f, n)
Nominativ (Wer? Was?)	der	die	das	die
	ein			—
	er	sie	es	sie

Grammatikregel 0.5, S. 14

5.5.3. Techniki pracy nad działaniami / sprawnościami językowymi

RECEPCJA (rozumienie ze słuchu / rozumienie tekstu czytanego)

W naturalnym przyswajaniu języka rozumienie ze słuchu jest umiejętnością prymarną, otwierającą na kształcenie pozostałych umiejętności. W nauczaniu języka obcego jest również bardzo istotne, by uczeń mógł aktywnie posługiwać się językiem. Dlatego powinien najpierw skupić się na jego recepcji. Temu służy cała gama ćwiczeń, m.in.:

- dobieranie słów, wypowiedzi, materiału wizualnego do przeczytanych / usłyszaných informacji;
- nanoszenie informacji, danych, symboli, piktogramów np. na plan miasta;
- odnajdowanie określonych informacji, odnajdowanie słów kluczy, określanie głównej myśli usłyszanego / przeczytanego tekstu;
- udzielanie odpowiedzi na pytania do przeczytanego / usłyszanego tekstu;
- ustalanie kolejności poszczególnych fragmentów tekstu;
- dyktando, w tym wizualne;
- tłumaczenie ustne / pisemne;
- tworzenie / dopasowywanie nagłówków do poszczególnych fragmentów tekstu;
- rozwiązywanie zadań ww, na dobieranie oraz p/f.

Zgodnie z zaleceniami zawartymi w podstawie programowej należy uczniom zapewnić kontakt z autentycznym językiem. Warto zadbać, by ćwiczenia na rozumienie ze słuchu odbywały się z wykorzystaniem różnych źródeł i lektorów, nie tylko nagrań z podręcznika. Świetną okazją ku realizacji tego postulatu jest udział uczniów w wymianie międzynarodowej i realny kontakt z językiem.

Przykład zadania na recepcję w serii **PERFEKT**

4 2.04 Hör das Gespräch und beantworte die Fragen.

Postulchaj rozmowy i odpowiedz na pytania. (F = Fiona, M = Marie, V = Verkäufer)

	Wer sagt das?	Zu wem?
1 Die Sportleggings haben ein Loch.	?	?
2 Ich mache ein Foto.	?	?
3 Das Preisschild fehlt.	?	?
4 Die Leggings kosten 29,90 Euro.	?	?
5 Das ist aber ganz schön teuer.	?	?

Przykład zadania na recepcję w serii **Infos aktuell**

Jule – Schülerin und Schwimmerin

Ein Familienporträt

Juliane ist ein typischer Teenie wie andere Mädchen in Deutschland in ihrem Alter. Sie hört gern Xavier Naidoo und Rihanna. Sie mag die Farbe Pink und träumt von Johnny Depp. Und von den nächsten Schwimmmeisterschaften in Mainz.

Mit 8 Jahren möchte sie zum Ballett. Aber es fehlen Plätze. Beim Schwimmen ist jedoch noch etwas frei. Das ist der Start. Bald ist es klar. Sie hat Talent. Jetzt ist sie mit 16 Jahren eine der besten Schwimmerinnen in Deutschland.

Jule hat nicht so viel Freizeit. Sie lernt viel für die Schule und trainiert hart für die nächsten Olympischen Sommerspiele.

Freunde, der Trainer, aber vor allem die Familie sind immer für sie da.

Ihre Familie – das sind Vater Hannes (49) und Mutter Uta (51) sowie drei Geschwister: zwei Schwestern (25, 26) und ein Bruder (28). Eine richtige Großfamilie. Ihre Geschwister haben schon ihre eigenen Familien. Ihre Schwestern Sarah und Nadine leben in Hamburg. Ihr Bruder Olaf wohnt in Dresden. Da wohnen auch Jules Großeltern – die Eltern von Jules Mutter, Petra und Wolfgang. Die Eltern von Jules Vater, Miriam und Volker, leben in Dortmund.

Alle – ihre Eltern und ihre Geschwister zusammen mit Großeltern, Cousinen und Cousins – finden Schwimmen auch toll und unterstützen Jule.

3 A Lies den Text und bringe die Informationen in die richtige Reihenfolge. Schreibe die Lösung ins Heft.

Przeczytaj tekst i ustal kolejność informacji zgodną z jego treścią. Pierwsza informacja została wyróżniona. Zadanie wykonaj w zeszytcie.

Jule ...

- 1 Ist ein Mädchen wie alle anderen
- 2 bekommt Hilfe von der Familie
- 3 ist eine der besten Schwimmerinnen in Deutschland
- 4 hat eine große Familie
- 5 beginnt mit acht das Schwimmtraining
- 6 trainiert intensiv für die nächste Olympiade

PRODUKCJA (mówienie / pisanie)

Typy ćwiczeń na rozwijanie produktywnej znajomości języka to m.in.:

- odgrywanie ról;
- parafrazowanie;
- prowadzenie dyskusji i argumentowanie;
- przedstawianie i interpretowanie wydarzeń przedstawionych na ilustracji / w tekście;

- opisywanie osób, obiektów, miejsc, wydarzeń, drogi;
- tworzenie różnych rodzajów tekstów;
- streszczanie różnych rodzajów tekstu;
- przekształcanie tekstów;
- opowiadanie / pisanie historyjek.

Przykład zadania na produkcję w serii **PERFEKT**

5 UND DU? Erzähle über deine Familie. Opowiedz o swojej rodzinie.

Wie ist deine Familie?	Meine Familie ist klein / (nicht so) groß / ... Es gibt ... Personen in der Familie. Meine Eltern leben zusammen / getrennt / in Krakau ...	Hast du Geschwister? Wie ist dein Bruder?	Ich habe (keine) Geschwister / einen Bruder / ... Mein Bruder ist Single / ledig / verheiratet / geschieden / ...
Wie alt sind deine Oma und dein Opa?	Meine Oma / Mein Opa ist ... Jahre alt / (schon) gestorben. Ich habe (keine) Großeltern.	Und deine Verwandten, woher kommen sie?	Mein Onkel / Meine Tante kommt aus Berlin / aus Deutschland / ...

Przykład zadania na produkcję w serii **Infos aktuell**

5 Entwerft in Gruppen einen Haushaltsroboter. Versucht ihn den anderen zu verkaufen.

Zaprojektujcie w grupach robota domowego. Spróbujcie sprzedać go innym grupom.

Ich habe einen Roboter zu verkaufen.

Er kann ...

Du musst dann nicht ...

Du kannst in der Zeit ...

KSZTAŁCENIE I DOSKONALENIE TECHNIKI CZYTANIA

Nauczenie uczniów poprawnego czytania w języku obcym może przesądzić o ich sukcesie edukacyjnym. W języku niemieckim zasady fonetyczne są dla polskiego ucznia dość skomplikowane ze względu na cechy dystynktywne, takie jak np. długość głoski. W celu nauczania uczniów rozpoznawania relacji: głoska – litera zaleca się ćwiczenia:

- fonetyczno-akcentuacyjne na wyizolowanych wyrazach;
- antyregresyjne z wykorzystaniem słów podobnych do siebie, różnicowanie wyrazów;
- wykorzystujące zjawisko antycypacji;
- imitacyjne z wykorzystaniem zapisu na płycie CD;
- w czytaniu z podziałem na role oraz inne ćwiczenia.

5.6. Formy socjalne pracy na lekcji

Formy organizacyjne nauczania są uzależnione m.in. od stawianych celów kształcenia, liczebności grupy, możliwości czasowych, miejsca, a nawet zasobów materialnych szkoły czyli dostępu do pomocy dydaktycznych.

W toku procesu dydaktycznego nauczyciel może promować lub nie – interakcję między uczniami poprzez zadania sprzyjające indywidualizacji pracy uczniów, konkurencji między

uczniami lub współpracę między nimi. Wiele badań naukowych wskazuje na walory podejścia promującego interakcję i walory pozytywnej współzależności. Metody i techniki zakładające uczenie się we współpracy nie wykluczają jednak innych form socjalnych. W niniejszym programie zaleca się stosowanie wszystkich znanych form socjalnych, adekwatnie do stawianych celów i potrzeb:

- **lekcja frontalna (wykład nauczyciela, referat ucznia, pogadanka nauczyciela z klasą)** – zalecana zwłaszcza w sytuacji podawania wiedzy, uściślenia, wyjaśniania, prezentacji nowych zagadnień leksykalnych czy gramatycznych;
- **praca w grupach** – zalecana do realizacji miniprojektów i projektów, opracowywanie kwestii problemowych;
- **praca w parach** – zalecana do imitowania sytuacji, przeprowadzania dialogów, odgrywania ról w scenkach rodzajowych, szczególnie cenna forma pracy – w interakcji z kolegą lub koleżanką zanika strach przez oceną ze strony nauczyciela, bariera językowa zostaje pokonana;
- **praca indywidualna** – ćwiczenia utrwalające, praca z tekstem, sprzyja indywidualizacji nauki.

Ze względu na różne preferencje uczniów należy stosować urozmaicone formy socjalne, pamiętając jednak, że tylko systematyczne wdrażanie metod i technik kooperatywnego uczenia się pozwoli uczniom rozwinąć kompetencje społeczne, przy jednoczesnej realizacji celów przedmiotowych.

5.7. Przygotowanie uczniów do egzaminu maturalnego

Uczniowie realizujący podstawę programową (wariant III.2.0) nie posiadają – w toku realizacji programu opartego na zapisach tego wariantu – umiejętności wymaganych na egzaminie maturalnym z języka obcego nowożytnego. Ewentualne przygotowanie do egzaminu będzie wymagało od nich dodatkowego zaangażowania oraz nakładów czasowych i innych pozalekcyjnych form nauki języka niemieckiego.

5.8. Klimat efektywnej współpracy na lekcji

Niezależnie od preferowanego i stosowanego przez nauczyciela repertuaru metod i technik nauczania, najistotniejszą kwestią jest relacja między uczniem a nauczycielem, czyli ich wzajemna sympatia¹⁶. Podczas lekcji należy zadbać o życzliwą atmosferę, zapewnienie uczniom poczucia bezpieczeństwa, przyznanie im prawa do błędów, stworzenie pola do realizacji ich indywidualnych potrzeb i pomysłów. Lekcja powinna być zachętą i zaproszeniem do zainteresowania się samodzielną nauką języka niemieckiego w przyszłości. Ważne jest zatem emocjonalne angażowanie ucznia w proces dydaktyczny poprzez budowanie pozytywnych relacji rówieśniczych oraz rozbudzanie ciekawości poznawczej. Motywacja wewnętrzna ucznia ukierunkowana na przedmiot powinna być wzmocniana przez nauczyciela w wyniku stosowania atrakcyjnych dla ucznia form i środków pracy na lekcji. Zaleca się wykorzystanie gier i zabaw językowych, wykorzystanie IT, multimedialnych: w tym

¹⁶ Parafraza słów prof. Manfreda Spitzera.

programów komputerowych, wideo, stron internetowych, telewizji niemieckojęzycznej, słuchowisk radiowych, różnorodnych materiałów ikonograficznych związanych z niemieckojęzycznym obszarem językowym, nawiązanie kontaktów z rówieśnikami z Niemiec np. za pomocą programu *E-twinning*¹⁷, wymiany międzynarodowe, spotkania w klubach i / lub na wieczorkach językowych organizowanych w szkole.

6. Sposoby indywidualizacji pracy w zależności od potrzeb i możliwości uczniów oraz od warunków, w których program będzie realizowany

Zgodnie z obowiązującym prawem¹⁸ każdy nauczyciel jest obowiązany indywidualizować pracę z uczniem, odpowiednio do potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia. Indywidualizacji wymaga praktycznie każdy uczeń, kwestią jest tylko jej zakres. Innego wsparcia potrzebują dyslektycy czy uczniowie zdolni, a jeszcze innego – uczniowie zaniedbywani wychowawczo przez rodzinę bądź uczniowie niepełnosprawni (słabo słyszący, słabo widzący, upośledzeni w stopniu lekkim), nieakceptowani przez zespół klasowy itd.

Potrzeba indywidualizacji wynika nie tylko z powyżej wymienionych – na języku obcym będą to dodatkowo: zróżnicowany poziom językowy uczniów, tempo pracy, poziom motywacji, wielkość grupy, a nawet płeć czy różne preferencje sensoryczne / modalność. Rolą nauczyciela jest zdiagnozować i w miarę możliwości dostosować:

- 1) treści merytoryczne;
- 2) metody nauczania lub techniki pracy;
- 3) czas pracy – skrócenie lub wydłużenie;
- 4) sposób lub formę wykonania zadania, np. utrudnianie / ułatwianie zadań, zadania o mniej / bardziej złożonych celach.

Z mojego doświadczenia wynika, że nauczycielom najtrudniej jest dostosować treści merytoryczne, skoro każdego ucznia obowiązuje ta sama podstawa programowa. Jeśli np. realizujemy temat, w ramach którego została przewidziana praca z długim i trudnym tekstem, to możemy:

- a) podzielić go na fragmenty;
- b) rozdać uczniom słabszym, którzy wymagają pomocy, karteczki ze słowniczkiem do tekstu;
- c) zastosować metodę odwróconej klasy, tzn. zalecić uczniom zapoznanie się z tekstem w domu, zanim przystąpimy do jego realizacji na lekcji;
- d) zastosować technikę *reziprokes Lesen*;
- e) inne.

W ramach pracy nad rozumieniem tekstu zaleca się asymilowanie jego treści z już znanymi zjawiskami, wyjaśnienie uczniom znaczenia słów – kluczy. Uczniowie, dla których tekst nie

¹⁷ Zob. <http://www.etwinning.pl>

¹⁸ Szereg rozporządzeń m.in. o ocenianiu, promowaniu klasyfikowaniu, pomocy psychologiczno-pedagogicznej i inne.

stanowi wyzwania intelektualnego, mogą w tym samym czasie zajmować się np. tworzeniem pytań do tekstu, parafrazowaniem tekstu, wyszukiwaniem informacji pogłębiających lub udzielaniem odpowiedzi na pytania. Inną formą indywidualizacji jest również stosowanie nauczania dwustopniowego, w którym nauczyciel oferuje uczniom dwa rodzaje zadań: zadania podstawowe dla wszystkich uczniów i zadania trudniejsze dla tych, którzy wykonają zadania podstawowe. Podczas wykonywania zadań podstawowych nauczyciel monitoruje przebieg pracy, a następnie sprawdza jej poprawność. Jeżeli zadania podstawowe zostały wykonane poprawnie, daje nowe zadania tym uczniom, którzy już skończyli zadania z pierwszej puli. Nie należy zapominać, że dostosowanie nie znaczy obniżenia wymagań, tzn. jeśli podstawa programowa zakłada realizację określonego zakresu tematycznego, to nawet ucznia z hiperdysleksją ten zakres obowiązuje. Można go zrealizować w minimalnym wymiarze, zrezygnować z trudniejszego słownictwa lub zrealizować tematykę na łatwiejszych tekstach.

Oprócz indywidualizacji realizowanej w toku lekcji zaleca się również indywidualizację prac domowych poprzez np.

- proponowanie uczniom dwóch wersji zadania domowego (łatwiejsza i trudniejsza – do wyboru): uczniowie zdolniejsi mogą wykonywać obie wersje zadania;
- oferowanie uczniom różnych zadań – do wyboru;
- oferowanie uczniom możliwości wyboru formy, w której przedstawią zadanie, np. praca pisemna, prezentacja, plakat.

Narzędziem ułatwiającym stosowanie indywidualizacji jest tablica interaktywna, z funkcjami typu kurtyna, podkreślenie, możliwość dodawania dopisków, zapisania toku lekcji i użycie zapisu do powtórki.

Uczniom o zróżnicowanych potrzebach sprzyjają również:

- materiały odwołujące się do wielu zmysłów – POLISENSORYCZNOŚĆ;
- zadania / prace oparte na zainteresowaniach;
- zadania bazujące na mocnych stronach jednostek;
- dostosowanie wymagań do możliwości – stopień trudności zadania powinien narastać wprost proporcjonalnie do wzrostu zainteresowań i możliwości wykonania go przez ucznia;
- odpowiednie formułowanie zadań o rozbudowanej strukturze: raczej krótkie, pierwsza część łatwa lub odwołująca się do treści znanych uczniom, by na wstępie zadania doświadczyli oni sukcesu.

6.1. Praca z uczniem zdolnym

Gdy skupiamy się na pomocy uczniom ze zdiagnozowanymi przez poradnię psychologiczno-pedagogiczną lub z widocznymi deficytami, łatwo możemy przeoczyć potrzeby uczniów zdolnych. Świadczą o tym przypadki diagnoz / badań, w których stwierdzano regres u uczniów ze stosunkowo wysokimi notami „na wejściu”. To potwierdza, że nauczyciele skupiają się i pracują z uczniami o mniejszych umiejętnościach językowych, być może wyrównują poziom w grupach, ale dzieje się to kosztem postępu uczniów zdolnych. Aby zapobiec takiej sytuacji, należy wyjść z założenia, że w każdej grupie znajdziemy ucznia, który wyróżnia się pozytywnie na jej tle. Co zatem zrobić, aby go nie zaniedbać? Oto lista

proponowanych działań:

- stworzenie bazy uczniów o najwyższych kompetencjach językowych w każdej grupie;
- monitoring ich postępów;
- indywidualizacja pracy z uczniem zdolnym w zakresie treści, metod pracy i form zadań;
- organizacja konkursów (międzyszkolnych, między województwami) dla uczniów o ponadprzeciętnych umiejętnościach językowych;
- oferta kół językowych oraz poświęcenie dodatkowego czasu właśnie tej grupie uczniów;
- zorganizowanie współpracy na platformach internetowych, tak by uczniowie mogli wykonywać dodatkowe zadania, np. projektowe.

Dobrym rozwiązaniem dla takiego ucznia mogłoby okazać się wsparcie w formie mentoringu, tutoringu, coachingu, czy też forma edukacji spersonalizowanej. Wszystko zależy od tego, jakiej sfery dotyczy uzdolnienie. Nie należy jednak zapominać, że wsparcie szkoły jest często jedyną możliwością rozwoju dla takiego ucznia.

6.2. Praca z uczniem dysfunkcyjnym, w tym – z syndromem nieadekwatnych osiągnięć szkolnych

Spora część uczniów ma zdiagnozowane dysfunkcje. Każda z nich jest dodatkowym obciążeniem dla ucznia i przeszkodą w swobodnym zdobywaniu przez niego wiedzy i umiejętności językowych, gdyż powoduje np. zaburzenia percepcji, pamięci, koordynacji wzrokowo-słuchowej, ruchowej i przestrzennej, co oznacza często również zaburzenia funkcji językowych lub też ich koordynacji.

Uczeń z dysleksją przeważnie nie uczy się w taki sposób, w jaki my go uczymy – i nie jest to jego winą. Każdy nauczyciel może pomóc uczniowi z dysleksją i na wielu płaszczyznach:

- psychologicznej, okazując zrozumienie;
- merytorycznej, pomagając w opanowaniu umiejętności językowych.

Technicznie rzecz biorąc, eksperci tematu¹⁹ zalecają posadzenie ucznia blisko biurka. Sprzyja to koncentracji jego uwagi, ośmiela do zadawania pytań, gdy czegoś nie rozumie, pomaga nauczycielowi kontrolować pracę ucznia, np. sprawdzić, czy nadaża on z pisaniem.

Inne rozwiązania, które mogą pomóc w określonych sytuacjach, to np.

- 1) pozwolenie uczniowi, który ma kłopoty z ortografią lub pisaniem, na pisanie ołówkiem (uczeń ma wtedy poczucie, że zawsze może poprawić, to co napisał);
- 2) nieodpytywanie na forum klasy ucznia słabo czytającego, a w razie ciężkiej dysleksji – pozwolenie na korzystanie z książek mówionych;
- 3) pozwolenie na stałe korzystanie ze słownika ortograficznego (także w trakcie pracy klasowej);
- 4) pozwolenie uczniom z dysgrafią na nagrywanie wykładu nauczyciela i odrabianie zadań z pomocą komputera;
- 5) niewyrywanie do natychmiastowej odpowiedzi (dyslektycy mają problem z szybkim przypominaniem sobie terminów, dat, słówek, długich ciągów, sekwencji, reakcji itp.);
- 6) wydłużenie czasu na wykonywanie zadań (dyslektycy pracują wolniej) oraz stosowanie

¹⁹ Zob. prace prof. Marty Bogdanowicz i / lub dr Anny Jurek.

- większej ilości przerw (dyslektycy szybciej się męczą);
- 7) zastąpienie dyktand pisaniem z pamięci;
 - 8) nauczanie nowych pojęć na konkretnych przykładach;
 - 9) odnoszenie materiału do życia codziennego i doświadczeń ucznia;
 - 10) ocenianie prac pisemnych pod względem merytorycznym, a nie – ortograficznym;
 - 11) stosowanie nauczania polisensorycznego angażującego jak najwięcej zmysłów;
 - 12) przygotowanie sprawdzianów w formie testów: wyboru lub z lukami;
 - 13) pisanie większą czcionką, z większymi odstępami, niejustowanie tekstów, stosowanie czcionki Arial;
 - 14) pokazywanie uczniom strategii uczenia się;
 - 15) powtarzanie np. metodą twierdzeń fundamentalnych;
 - 16) chwalenie, nagradzanie, wzmacnianie wiary we własne siły;
 - 17) motywowanie do lepszych osiągnięć (wysokie oczekiwania wpływają na podwyższenie osiągnięć);
 - 18) indywidualizowanie, tzn. dostosowywanie metod pracy i treści do możliwości psychofizycznych ucznia;
 - 19) traktowanie prac pisemnych i ustnych równoważnie;
 - 20) stosowanie pracy w parach (w relacji z kolegami zanika strach oceny);
 - 21) zlecenie aktywności w domu – systematyczne ćwiczenia;
 - 22) rezygnacja z nacisku na ocenianie i naukę fonetyki;
 - 23) konstruktywna informacja zwrotna – wskazanie, co i jak uczeń może poprawić;
 - 24) stwarzanie sytuacji, w których uczeń będzie mógł odnieść sukces na swoją miarę – będzie mógł swobodnie wypowiedzieć się i być wysłuchany;
 - 25) zorganizowanie pomocy koleżeńskiej.

Uczniowie z dysleksją muszą włożyć o wiele więcej pracy i trudu, by nauczyć się tego samego, co ich rówieśnicy bez zaburzeń recepcji. Jeśli jednak ta wyczerpująca praca nie przekłada się na pozytywne osiągnięcia w szkole, zniechęcają się, tracą wiarę we własne możliwości, ich samoocena spada. Tacy uczniowie, mimo dobrych możliwości intelektualnych, nie mają wyników adekwatnych do swoich możliwości, mówimy wtedy o uczniach z zespołem nieadekwatnych osiągnięć szkolnych. Dla tej grupy uczniów jest potrzebne szczególne wsparcie, zwłaszcza ze strony pedagoga i / lub psychologa. Zadaniem nauczyciela przedmiotu jest jednak takie planowanie pracy, by umożliwić uczniowi sukces: np. przez gradację trudności zadań w teście.

6.3. Kształtowanie kk – przykładowe scenariusze lekcji

1. Temat: Wir beantworten eine E-Mail

Cel:

Uczeń odpowiada na e-maila.

Treści lekcji:

- 1) Uczeń posługuje się podstawowym zasobem środków językowych w zakresie tematu: czas

wolny, dzień powszedni.

2) Uczeń nazywa czynności dnia powszedniego, pory dnia.

3) Uczeń ustala termin spotkania (kompetencja wielojęzyczności, kompetencja rozumienia i tworzenia informacji).

4) Uczeń prawidłowo konstruuje e-maila (forma).

5) Uczeń stosuje formy grzecznościowe zaimków osobowych.

4) Uczeń współpracuje w parze (kk społeczna).

Materiał nauczania:

A. wprowadzany: budowa e-maila

B: utrwalany: słownictwo, budowa zdania

Pomoce dydaktyczne:

– karta pracy: treść e-maila

Formy socjalne:

praca w plenum, indywidualna, w parach

Przebieg zajęć (według modelu E-E-A: Einstieg: pkt 1–2, Erarbeitung: pkt 3–4, Anwendung: pkt 5–7)

	Czynności nauczyciela i uczniów	Forma socjalna	Uwagi metodyczne
1.	Nauczyciel wita uczniów, sprawdza obecność, podaje cel lekcji.	praca w plenum	
2.	Aktywizacja wiedzy: nauczyciel pyta uczniów: 1) <i>Welchen Tag haben wir heute?</i> 2) <i>Was war gestern?</i> 3) <i>Wie heißt der Wochentag nach Samstag?</i> 4) <i>Wann machst du gewöhnlich deine Hausaufgaben?</i> 5) <i>Wann triffst du deine Freunde?</i> ...	praca w plenum	
3.	Nauczyciel rozdaje kartki z treścią e-maila i prosi o jego przeczytanie oraz: a) udzielenie odpowiedzi na pytania: – <i>Wer schreibt die E-Mail?</i> – <i>Wer liest die E-Mail?</i> – <i>Warum schreibt Jana die E-Mail?</i> b) sprawdzenie prawdziwości twierdzeń: – <i>Jana hat am Mittwoch viel Zeit.</i> – <i>Konrad lernt für den Test.</i> – <i>Konrad braucht eine neue Hose.</i>	praca indywidualna / praca w parach	karta pracy Kontrola poprawności wykonania zdań – praca w plenum.

	<ul style="list-style-type: none"> – Konrad will am Donnerstag ins Kino gehen. – Janas Oma feiert diese Woche Geburtstag. – Konrad hat Unordnung in seinem Zimmer. – Jana will am Freitag ins Kino gehen. 		
4.	<p>Następnie nauczyciel zapisuje na tablicy elementy e-maila i prosi uczniów o dopasowanie do treści e-maila:</p> <ul style="list-style-type: none"> a. Anrede mit Namen b. Text c. Grußformel d. Name e. Betreff f. E-Mail-Adresse (Schreiber) g. E-Mail-Adresse (Empfänger) 	praca indywidualna	Kontrola prawidłowości wykonania – koleżeńska
5.	<p>Uczniowie formułują odpowiedź na e-maila Jany. W odpowiedzi uwzględniają poniższe polecenie: Du kanast am Freitag und am Samstag nicht ins Kino gehen. Schreib eine E-Mail an Jana:</p> <ul style="list-style-type: none"> – entschuldige dich bei ihr; – schlag einen anderen Termin vor. <p>Pamiętaj o elementach, które powinien zawierać e-mail.</p>	praca indywidualna	
6.	Chętni uczniowie odczytują e-maile przygotowane przez siebie.	praca w plenum	
7.	<p>Zadanie domowe: Nauczyciel prosi każdego ucznia o przesłanie treści e-maila przygotowanego w trakcie lekcji na swój adres służbowy.</p> <p>Teksty zostaną sprawdzone i zostanie udzielona informacja zwrotna: kryteria oceny: uwzględnienie polecenia oraz forma e-maila.</p>		

Nachricht		✕
von:	jana.horst@mail.com	
an:	konrad.konrad@mail.com	
Betreff:	Treffen am Donnerstag	
<p>Lieber Konrad,</p> <p>vielen Dank für deine E-Mail und die Einladung ins Kino. Leider kann ich am Donnerstag nicht kommen. In der nächsten Woche habe ich viel zu tun. Am Montag will ich mit Mama shoppen gehen. Ich brauche eine neue Hose. Am Dienstag muss ich für Englisch pauken. Wir schreiben am Mittwoch einen Vokabeltest. Ich soll auch ein Geschenk für meine Oma kaufen, sie hat am Mittwoch Geburtstag. Wir besuchen</p>		

sie. Dazu soll ich in meinem Zimmer Ordnung machen. Erst am Freitag oder am Samstag habe ich Zeit und kann mich mit dir treffen. Vielleicht gehen wir am Freitag ins Kino?

Schreib mir schnell zurück.

Liebe Grüße

Jana

2. Temat: Wir bestellen in einem Café

Cel:

Uczeń zamawia napoje i potrawy

Treści lekcji:

- 1) Uczeń posługuje się podstawowym zasobem środków językowych w zakresie tematów: napoje, przekąski, desery, zamawianie w kawiarni.
- 2) Uczeń stosuje zwroty: *Ich esse ...*, *Ich trinke ...*, *Ich habe Lust auf ...* / *Ich nehme ...*
- 3) Uczeń wyraża opinię na temat oferowanych potraw / napojów.
- 4) Uczeń współpracuje w parze (kk społeczna).
- 5) Uczeń wyraża swoje upodobania (kk ekspresja kulturalna).

Materiał nauczania:

A. utrwalany: utrwalenie słownictwa w zakresie jedzenia i picia oraz zamawiania i wyrażania opinii o jedzeniu i picciu. Automatyzacja zwrotów: *Ich esse ...*, *Ich trinke ...*, *Ich habe Lust auf ...* / *Ich nehme ...*

Pomoce dydaktyczne:

- plansza do gry : Würfle deine Bestellung
- kostka do gry

Formy socjalne:

praca w plenum, indywidualna, w parach

Przebieg zajęć (według modelu E-E-A: Einstieg: pkt 1–2, Erarbeitung: pkt 3–7, Anwendung: pkt 8–10)

	Czynności nauczyciela i uczniów	Forma socjalna	Uwagi metodyczne
1.	Nauczyciel wita uczniów, sprawdza obecność, podaje cel lekcji.	praca w plenum	
2.	Burza mózgów: uczniowie podają wyrazy, które im się	praca w	

	kojarzą z pojęciami: <i>Café</i> .	plenum	
3.	Nauczyciel zapisuje wyrazy na tablicy, następnie przypomina zwroty: <i>Ich esse ...</i> <i>Ich trinke ...</i> <i>Ich habe Lust auf ... / Ich nehme ...</i>	praca w plenum	
4.	Nauczyciel rozdaje uczniom kopie karty pracy: <i>Würfle deine Bestellung</i> . Uczniowie zgodnie z poleceniem formułują swoje zamówienie i zapisują w zeszytcie.	praca indywidualna	karta pracy
5.	Uczniowie podają swoje zamówienia i wyrażają o nich opinie, wykorzystując zwroty z karty pracy.	praca w plenum	
6.	Uczniowie dobierają się w pary, uzupełniają kartę pracy o ceny oferowanych napojów, potraw i deserów.	praca w parach	
7.	Uczniowie ćwiczą w parach według schematu: – <i>Was kostet ...?</i> – <i>... kostet ...</i>	praca w parach	
8.	Nauczyciel prosi o pogrupowanie zwrotów charakterystycznych dla klienta lokalu i kelnera.	praca w parach	
9.	Uczniowie układają krótki dialog pt. „Składam zamówienie w lokalu”. Wykorzystują wybrane zwroty.	praca w parach	Dla uczniów słabszych nauczyciel może przygotować gotowy dialog – rozsypankę.
10.	Uczniowie prezentują na forum swoje dialogi.	praca w plenum	

Würfle deine Bestellung²⁰

1 Wyobraź sobie, że to los decyduje o twoim zamówieniu. Rzuć trzykrotnie kostką i zaznacz wylosowaną potrawę, napój oraz deser. Sformułuj zamówienie. Wykorzystaj podane słownictwo.

Ich esse ...

Ich trinke ...

Ich habe Lust auf ... / Ich nehme ...

²⁰ Zob. *PERFEKT 1*. Książka nauczyciela, Pearson Central Europe, Warszawa, 2019.

	Gerichte	Getränke	Nachtisch
	 ☐	 ☐	 ☐
	 ☐	 ☐	 ☐
	 ☐	 ☐	 ☐
	 ☐	 ☐	 ☐
	 ☐	 ☐	 ☐
	 ☐	 ☐	 ☐

2 Wyraż swoją opinię na temat wylosowanego zestawu. Wykorzystaj podane słownictwo.

	Prima, ich esse / trinke gern ... Ich bin zufrieden. Ich mag ... Super. Ich habe Lust auf ...
	Ich habe keinen Hunger mehr. Ich esse / trinke nie ... Ich bin unzufrieden. ... mag ich nicht. Ich habe keine Lust auf ...

3 Do podanych zwrotów dopisz, kto może być autorem danej kwestii: K – kelner czy G – gość.

- ____: Sie wünschen?
- ____: Ich möchte ...
- ____: Was zahle ich?

4. ____: Die Rechnung, bitte.
 5. ____: Sonst noch etwas?
 6. ____: Ich hätte gern ...

7. Opis zakładanych osiągnięć ucznia

Realizacja celów programu zakłada osiągnięcie poziomu A2 adekwatnie do realizowanej wersji podstawy programowej – III.2.0. Poniżej przedstawiono poziom kompetencji A2 według ESOKJ w zakresie pięciu działań językowych. Zakładane osiągnięcia są tożsame z wymaganiami szczegółowymi opisanymi w podstawie programowej.

WIEDZA	RECEPCJA	PRODUKCJA	INTERAKCJA	MEDIACJA
<p>Uczeń posługuje się zakresem środków językowych pozwalających mu na realizację działań językowych w wybranych aspektach wszystkich bloków tematycznych wymienionych w podstawie programowej III.2.0.</p>	<p>ŚLUCHANIE: Uczeń rozumie wyrażenia i słowa, związane ze sprawami dla niego ważnymi (np. podstawowe informacje dotyczące jego i jego rodziny, zakupów, miejsca i regionu zamieszkania, zatrudnienia). Rozumie główny sens zawarty w krótkich, prostych komunikatach i ogłoszeniach.</p> <p>CZYTANIE: Uczeń czyta bardzo krótkie, proste teksty; znajduje konkretne, przewidywalne informacje w prostych tekstach dotyczących życia codziennego, takich jak ogłoszenia, reklamy, prospekty, karty dań, rozkłady jazdy. Rozumie krótkie, proste listy prywatne.</p>	<p>MÓWIENIE: Uczeń posługuje się ciągiem wyrażeń i zdań, by w prosty sposób opisać swoją rodzinę, innych ludzi, warunki życia, swoje wykształcenie.</p> <p>PISANIE: Uczeń pisze krótkie i proste notatki lub wiadomości wynikające z doraźnych potrzeb, jak również bardzo prosty list prywatny, np. z podziękowaniem za coś.</p>	<p>REAGOWANIE USTNE: Uczeń bierze udział w zwykłej, typowej rozmowie wymagającej prostej i bezpośredniej wymiany informacji na znane mu tematy. Radzi sobie w bardzo krótkich rozmowach towarzyskich, nawet jeśli nie rozumie wystarczająco dużo, by samemu podtrzymać rozmowę.</p> <p>REAGOWANIE PISEMNE: Uczeń pisze w odpowiedzi na czyjaś wiadomość lub czyjś list krótkie i proste wiadomości wynikające z doraźnych potrzeb, jak również bardzo prosty list prywatny.</p>	<p>PRZETWARZANIE: Uczeń przetwarza tekst ustnie lub pisemnie: – przekazuje w języku obcym informacje zawarte w materiałach wizualnych oraz bardzo prostych tekstach obcojęzycznych w zakresie wskazanych bloków tematycznych (patrz: Wiedza); – przekazuje w języku polskim główne myśli lub wybrane informacje z tekstu w języku obcym; – przekazuje w języku obcym informacje sformułowane w języku polskim.</p>
<p><i>Osoba posługująca się językiem na tym poziomie rozumie wypowiedzi i często używane wyrażenia związane z</i></p>				

życiem codziennym (m.in. podstawowe informacje dotyczące osoby rozmówcy i jego rodziny, zakupów, otoczenia, pracy). Porozumiewa się w prostych, rutynowych sytuacjach komunikacyjnych, w których dochodzi do prostej, bezpośredniej wymiany informacji na tematy znane i typowe. Opisuje swoje otoczenie i porusza sprawy związane z głównymi potrzebami życia codziennego²¹.

8. Propozycje kryteriów oceny i metod sprawdzania osiągnięć ucznia

„Brak należytej informacji zwrotnej stanowi zarówno dla pojedynczego nauczyciela, jak i systemu oświatowego najpoważniejsze zagrożenie rozwoju”²². UNESCO dodaje: „[...] celem oceny nie jest oszacowanie wyników kształcenia, lecz uzyskanie nad nim większej kontroli”²³. A zatem jeśli chcemy w pełni „panować” nad procesem kształcenia oraz mieć wpływ na jego kształt i wyniki, powinniśmy przeprowadzać pomiar osiągnięć uczniów, pamiętając, by jego wynik wykorzystywać do udzielenia uczniom informacji zwrotnej pomagającej im się uczyć oraz w celu doskonalenia własnego warsztatu pracy.

W prezentowanym programie zakłada się podział wymagań na podstawowe i ponadpodstawowe. Pierwsze – podstawowe, czyli łatwe do opanowania, pewne naukowo, praktyczne, niezbędne do dalszego kształcenia i użyteczne, za których opanowanie uczeń może otrzymać ocenę dostateczną. Drugie – ponadpodstawowe – to te trudne do opanowania, twórcze, teoretyczne, naukowe, za których opanowanie uczeń może otrzymać ocenę dobrą lub wyższą.

Taki podział wymagań na podstawowe (fundament obowiązujący każdego ucznia w grupie) oraz ponadpodstawowe pozwala na stosowanie indywidualizacji i np. nauczania dwustopniowego.

8.1. Podstawa oceniania

Ocenianie ucznia powinno przebiegać zgodnie z zapisami ujętymi w statucie placówki i regulującymi kwestię oceniania wewnątrzszkolnego²⁴. W ramach oceniania przedmiotowego nauczyciel odnosi się do wymagań, które podaje uczniom na początku każdego roku szkolnego, i rozpoznaje poziom i postępy w opanowaniu przez ucznia wiadomości i umiejętności wynikających z wariantu realizowanej podstawy programowej (III.2.0). W tym celu na początku klasy pierwszej zaleca się przeprowadzenie diagnozy wstępnej i zbadanie poziomu umiejętności uczniów z drugiego etapu edukacyjnego. Diagnoza wstępna będzie punktem odniesienia dla diagnoz przeprowadzanych w trakcie cyklu. Ocenianiu podlegają osiągnięcia edukacyjne ucznia, tj. stan wiedzy i umiejętności uczniów oraz postępy czynione przez ucznia.

Wymagania edukacyjne podawane na początku każdej klasy powinny być dostosowane do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych

²¹ Opracowane na podstawie: <http://europass.cedefop.europa.eu/pl/resources/european-language-levels-cefr>

²² Prof. B. Niemierko.

²³ Cytat z materiałów szkoleniowych: J. Ochendusko, WCDN, Wrocław, 2007/2008.

²⁴ Ustawa o systemie oświaty, art. 44b.

ucznia (m.in. na podstawie orzeczeń i opinii poradni psychologiczno-pedagogicznej). Zgodnie z rozporządzeniem Ministerstwa Edukacji Narodowej w kwestii oceniania i promowania uczniów, niezależnie od przyjętych w szkole zasad i skali oceniania (np. punktowa, ocena opisowa, średnia ważona), ocenę roczną należy wyrazić w sześciostopniowej skali od 1 do 6.

W wyniku oceniania ma miejsce:

- a) informowanie ucznia, rodzica lub prawnego opiekuna i nauczyciela o poziomie osiągnięć edukacyjnych oraz postępach ucznia;
- b) udzielanie uczniowi pomocy w samodzielnym planowaniu rozwoju, rozwijaniu uzdolnień, pokonywaniu trudności;
- c) motywowanie ucznia do dalszych postępów w nauce i zachowaniu.

8.2. Sposoby sprawdzania osiągnięć edukacyjnych

Do sprawdzania wiedzy, umiejętności i postępów edukacyjnych ucznia należy stosować różnorodne narzędzia pomiaru, takie jak: **obserwacja ucznia w trakcie zajęć edukacyjnych, udział w ćwiczeniach, testy, sprawdziany, prace pisemne, kartkówki, wypowiedzi ustne, prace domowe, udział w pracach projektowych** oraz **inne** przewidziane w wewnątrzszkolnych zasadach oceniania. Oceny ucznia są jawne: na prośbę ucznia, jego rodzica lub prawnego opiekuna podlegają uzasadnieniu, a ocenione prace pisemne – wglądowi (na zasadach określonych w Statucie). Każdą ocenę można poprawić w trybie określonym w wewnątrzszkolnych zasadach oceniania. Sprawdziany i ich zakres są zapowiadane z co najmniej dwutygodniowym wyprzedzeniem, kartkówki z bieżącego materiału nie podlegają tej zasadzie. Sprawdziany, kartkówki lub prace pisemne zapowiadane przez nauczyciela są obowiązkowe. O terminach i zakresie prac domowych nauczyciel informuje na bieżąco. Ocena roczna zostaje ustalona zgodnie z zasadami wewnątrzszkolnego oceniania.

8.3. Wymagania niezbędne do uzyskania poszczególnych ocen

Ogólne kryteria oceniania należy odnieść do wymagań edukacyjnych sformułowanych dla uczniów w odniesieniu po podstawy programowej III.2.0.

	POZIOM PODSTAWOWY			POZIOM PONADPODSTAWOWY		
	OCENA NIEDOSTATECZNA	OCENA DOPUSZCZAJĄCA	OCENA DOSTATECZNA	OCENA DOBRA	OCENA BARDZO DOBRA	OCENA CELUJĄCA
		NISKI STOPIEŃ SPEŁNIENIA WYMAGAŃ EDUKACYJNYCH	PODSTAWOWY STOPIEŃ SPEŁNIENIA WYMAGAŃ EDUKACYJNYCH	ŚREDNI STOPIEŃ SPEŁNIENIA WYMAGAŃ EDUKACYJNYCH	WYSOKI STOPIEŃ SPEŁNIENIA WYMAGAŃ EDUKACYJNYCH	BARDZO WYSOKI STOPIEŃ SPEŁNIENIA WYMAGAŃ EDUKACYJNYCH
Wiadomości: środek	Uczeń nie spełnia większości kryteriów, by	Uczeń: • zna ograniczoną liczbę	Uczeń: • zna część wprowadzonych słów i wyrażeń;	Uczeń: • zna większość wprowadzonych słów	Uczeń: • zna niemalże wszystkie wprowadzone	Uczeń w wysokim stopniu (95%) spełnia kryteria

ki językowe, fonetyka i ortografia	otrzywać ocenę dopuszczającą, tj. nie opanował podstawowej wiedzy i nie potrafi wykonać zadań o elementarnym stopniu trudności nawet z pomocą nauczyciela. Braki w wiadomościach i umiejętnościach są na tyle rozległe, że uniemożliwiają mu naukę na kolejnych etapach.	podstawowych słów i wyrażeń; <ul style="list-style-type: none"> • popełnia liczne błędy w ich zapisie i wymowie; • zna proste, elementarne struktury gramatyczne wprowadzone przez nauczyciela; • popełnia liczne błędy leksykalno-gramatyczne we wszystkich typach zadań, które wykonuje z pomocą nauczyciela. 	<ul style="list-style-type: none"> • popełnia sporo błędów w ich zapisie i wymowie; • zna większość wprowadzonych struktur gramatycznych; • popełnia sporo błędów leksykalno-gramatycznych w trudniejszych zadaniach. 	i wyrażeń; <ul style="list-style-type: none"> • zwykle poprawnie je zapisuje i wymawia; • zna wszystkie wprowadzone struktury gramatyczne; • popełnia nieliczne błędy leksykalno-gramatyczne. 	słowa i wyrażenia; <ul style="list-style-type: none"> • poprawnie je zapisuje i wymawia; • zna i stosuje niemalże wszystkie wprowadzone struktury gramatyczne; • popełnia sporadyczne błędy leksykalno-gramatyczne, które zwykle potrafi samodzielnie poprawić. 	na ocenę bardzo dobrą.
Umiejętności		Recepcja Uczeń: <ul style="list-style-type: none"> • rozumie polecenia nauczyciela, w bardzo ograniczonym stopniu rozwiązuje zadania na słuchanie – rozumie pojedyncze słowa; • rozumie ogólny sens przeczytanych tekstów, w ograniczonym stopniu rozwiązuje zadania na czytanie. 	Recepcja Uczeń: <ul style="list-style-type: none"> • rozumie polecenia nauczyciela; • częściowo poprawnie rozwiązuje zadania na czytanie i słuchanie. 	Recepcja Uczeń: <ul style="list-style-type: none"> • rozumie polecenia nauczyciela; • poprawnie rozwiązuje zadania na czytanie i słuchanie. 	Recepcja Uczeń: <ul style="list-style-type: none"> • rozumie polecenia nauczyciela; • poprawnie rozwiązuje zadania na czytanie i słuchanie; • zwykle potrafi uzasadnić swoje odpowiedzi. 	
		Produkcja <ul style="list-style-type: none"> • wypowiedzi ucznia nie są płynne i są bardzo krótkie: wyrazy, zdania pojedyncze, w formie pisemnej dwa, trzy zdania; • uczeń przekazuje i uzyskuje 	Produkcja <ul style="list-style-type: none"> • wypowiedzi ucznia nie są zbyt płynne, ale mają dostateczną długość; • uczeń przekazuje i uzyskuje większość istotnych informacji; 	Produkcja <ul style="list-style-type: none"> • wypowiedzi / prace pisemne ucznia są dość płynne i mają odpowiednią długość; • uczeń przekazuje i uzyskuje wszystkie istotne informacje; 	Produkcja <ul style="list-style-type: none"> • wypowiedzi / prace pisemne ucznia są płynne i mają odpowiednią długość; • uczeń przekazuje i uzyskuje wszystkie wymagane 	

		niewielką część istotnych informacji; • wypowiedzi ucznia są w dużym stopniu nielogiczne i niespójne; • uczeń stosuje niewielki zakres słownictwa i struktur; • uczeń popełnia liczne błędy leksykalno-gramatyczne, które mogą zakłócać komunikację.	• wypowiedzi ucznia są częściowo nielogiczne i niespójne; • uczeń stosuje słownictwo i struktury odpowiednie do formy wypowiedzi; • uczeń popełnia sporo błędów leksykalno-gramatycznych, które nie zakłócają jednak komunikacji.	• wypowiedzi ucznia są logiczne i w miarę spójne; • uczeń stosuje adekwatne do tematu słownictwo i struktury; • uczeń popełnia nieliczne błędy leksykalno-gramatyczne niezakłócające komunikacji; • pisząc, uczeń stosuje odpowiednią formę i styl.	informacje; • wypowiedzi ucznia są logiczne i spójne; • uczeń stosuje bogate słownictwo i struktury; • uczeń popełnia sporadyczne błędy leksykalno-gramatyczne; • uczeń stosuje odpowiednią formę i styl.	
--	--	---	---	--	---	--

9. Ewaluacja programu

W celu oceny skuteczności programu zaleca się podejmowanie – przez nauczyciela realizującego program – działań ewaluacyjnych, które pozwolą na ocenę realizacji zapisów w podstawie programowej, w tym skuteczności stosowanych metod, na ocenę przydatności treści kształcenia oraz na ocenę atrakcyjności zajęć dla uczniów.

Przedmiotem ewaluacji powinny być:

- 1) stopień realizacji podstawy programowej;
- 2) skuteczność zastosowanych metod i technik pracy,
- 3) atrakcyjność programu dla uczniów.

Pytania kluczowe ewaluacji to:

- 1) Czy została zrealizowana podstawa programowa i w jakim stopniu (ocena jakościowa stopnia realizacji celów i treści z podstawy programowej)?
- 2) Czy zastosowane metody i techniki pracy służą osiągnięciu zakładanych celów?
- 3) Czy zajęcia prowadzone metodami wskazanymi w programie były dla uczniów atrakcyjne?

W celu zbadania stopnia realizacji podstawy programowej zaleca się przyjęcie następujących narzędzi ewaluacyjnych: kartkówki, testy, diagnozy, analiza dokumentacji szkolnej, obserwacja uczniów.

Uczniowie powinni przeprowadzać również samoocenę. Można wykorzystać do tego celu przygotowane arkusze ewaluacyjne, np. z serii *PERFEKT* lub *Infos aktuell*.

Ich kann schon ... (Potrafię...)

1 Fragen beantworten (odpowiedzieć na pytania)

- 1 Wie geht es dir?

- 2 Wie ist deine Telefonnummer?

- 3 Magst du Reisen?

- 4 Was machst du im Internet?

4 mich selbst beschreiben (opisać siebie)

Jesteś na kursie językowym w Berlinie. Przedstaw się w grupie: podaj imię, wiek i miejsce zamieszkania. Wymień też swoje zainteresowania.

2 auf Deutsch reagieren (zareagować po niemiecku)

- 1 Poproś na kursie opiekuna grupy o przeliczenie nazwiska.

- 2 Zapytaj koleżankę, czy lubi kąsać.

- 3 Dowiedz się o miejsce zamieszkania kolegi.

- 4 Potegnij się z przyjaciółmi.

5 ein Formular ausfüllen (wypełnić formularz)

Wypełnij formularz zgłoszeniowy na kurs językowy.

Sprachschule Lingua PLUS

~~~~~ Formular ~~~~~

Name: _____

Vorname: _____

Alter: _____

Adresse: _____

Hobbys: _____

E-Mail-Adresse: _____

Telefonnummer: _____

3 Texte verstehen (zrozumieć teksty)

Przeczytaj tekst i przekreśl niewłaściwą wyraz. Następnie posłuchaj nagrania i sprawdź rozwiązania.

Mein ***Vorname** / **Nachname** ist Veronika.
 Ich ***habe** / bin 15 Jahre alt. Ich komme ***in** / aus
 Deutschland und wohne in Berlin. Ich ***lerne** / **chatte**
 Polnisch und Englisch. Ich mag Fotografieren.
 Meine Freundin findet mein Hobby ***so** **lala** /
freudlich. Ich kann aber den ganzen Nachmittag
 im ***Link** / **Netz** sein und interessante Fotos
 hochladen. Internetsurfer schreiben Kommentare
 und wir ***chatten** / **verstehen** dann. Die Kommentare
*haben / **sind** positiv und sehr freundlich.
 Ich finde das cool.

Infos aktuell

Przygotowując się do sprawdzianu, sprawdź, czy potrafisz...

- witać się i żegnać z innymi _____
- przedstawiać siebie i innych _____
- pytać o wiek i podawać swój wiek _____
- zasięgać informacji na temat innych osób _____
- wyrażać opinię na temat przedmiotów szkolnych _____
- opisywać przebieg lekcji _____
- rozmawiać o planie lekcji _____
- opowiadać o wyposażeniu sali lekcyjnej _____
- rozmawiać ze sprzedawcą w sklepiku szkolnym _____
- oraz
- odmieniać czasownik *sein* _____
- odmieniać czasowniki w czasie teraźniejszym _____
- zadawać pytania szczegółowe i pytania o rozstrzygnięcie _____
- odmieniać czasownik *haben* _____
- używać rzeczowników w mianowniku (*Nominativ*) i bierniku (*Akkusativ*) _____
- używać rzeczowników z rodzajnikiem określonym i nieokreślonym _____

Atrakcyjność stosowanych metod nauczania można zbadać, stosując ankiety ewaluacyjne w trakcie i na zakończenie cyklu kształcenia, analizując dokumentację szkolną (oceny i frekwencję) oraz obserwując na bieżąco uczniów. Na podstawie uzyskanych danych należy wyciągnąć wnioski i wprowadzić stosowne modyfikacje w programie w celu podniesienia jakości pracy własnej i podniesienia wyników kształcenia.

Powodzenia w realizacji celów!

Anna Abramczyk

Literatura źródłowa

- R. Arends**, *Uczymy się nauczać*, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa, 2002
- P. Bimmel, U. Rampillon**, *Lernerautonomie und Lernstrategien*, Langenscheidt, Berlin, 2000
- I. Dzierzowska**, *Jak uczyć metodami aktywnymi*, Fraszka Edukacyjna, Warszawa, 2005
- Europejski system opisu kształcenia językowego: nauczanie, uczenie się, ocenianie*, Wydawnictwa Centralnego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli, Warszawa, 2003
- Europejskie portfolio językowe dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych i studentów*, Wydawnictwa Centralnego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli, Warszawa, 2006
- H. W. Huneke, W. Steinig**, *Deutsch als Fremdsprache. Eine Einführung*, Erich Schmidt Verlag, Berlin, 2005
- H. Komorowska**, *Ćwiczenia komunikacyjne w nauce języków obcych*, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa, 1996
- H. Komorowska**, *Metodyka nauczania języków obcych*, Fraszka Edukacyjna, Warszawa, 2003
- H. Komorowska**, *O programach prawie wszystko*, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa, 1999
- H. Komorowska**, *Sprawdzanie umiejętności w nauce języka obcego. Kontrola – ocena – testowanie*, Fraszka Edukacyjna, Warszawa, 2007
- K. Kruszewski**, (red.) *Sztuka nauczania. Czynności nauczyciela*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa, 2009
- B. Niemierko**, *Między oceną szkolną a dydaktyką. Bliżej dydaktyki*, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa, 1991
- J. Roche**, *Fremdsprachenerwerb. Fremdsprachendidaktik*, UTB basics. Francke Verlag, Tübingen und Basel, 2008
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 stycznia 2018 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia.*
- M. Taraszkiewicz**, *Jak uczyć jeszcze lepiej, czyli szkoła pełna ludzi*, Arka, Poznań, 2002

W. Wilczyńska, *Uczyć czy być nauczonym? O autonomii w przyswajaniu języka obcego*, Warszawa – Poznań, 1999

M. Żylińska, *Neurodydaktyka. Nauczanie i uczenie się przyjazne mózgowi*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń, 2013

B. Jaroszewicz, J. Szurmant, A. Wojdat-Niklewska, *PERFEKT 1. Podręcznik*, Pearson Central Europe, Warszawa, 2019

P. Dudek, D. Kin, M. Ostrowska-Polak, *PERFEKT 1. Zeszyt ćwiczeń*, Pearson Central Europe, Warszawa, 2019

C. Serzysko, B. Sekulski, N. Drabich, T. Gajownik, *Infos aktuell 1. Podręcznik*, Pearson Central Europe, Warszawa, 2019